

baptria

Suomen Perhostutkijain Seura r.y.
Lepidopterologiska Sällskapet i Finland r.f.

VOL 7 1982 NO 1

Mikkola, Kauri: Perhostutkimuksen ja -harrastuksen nykyiset suuntaukset Suomessa	1
Bruun, Henrik: Åland och Skärgårdshavet som bro och hinder för lepidopterologisk artspridning	9
Peltonen, Osmo: Nyky-Suomelle uusi pikkuperhonen, <i>Ochsenheimeria vaculella</i> F.R.	31
Kirja-arvostelu — Bokrecension (ML)	25
Kokousselostuksia (CH)	29
Jäsenistö (CH)	30
Tulevia kokouksia	32
Jäsenten tiedotuksia	26
Tiedotuksia jäsenille	7, 27, 28, 32

BAPTRIA

VOL 7 1982 No 1 (31.03.1982)

Julkaisija—Utgivare

Suomen Perhostutkijain Seura ry.
Lepidopterologiska Sällskapet i Finland rf.
P. Rautatiekatu 13, 00100 HELSINKI 10

Ilmestyminen—Utkommer

4 numeroa vuodessa — 4 häften per år
Jäsenlehti, tilaushinta jäsenille 25,—
(= jäsenmaksu), ulkopuolisille 50,—
Prenumerationspris 25,— för medlemmar,
50,— för icke medlemmar

Toimituskunta—Redaktion

Martti Attila, päätoimittaja—
huvudredaktör
(P. Hesperiankatu 11 B 15,
00260 HELSINKI 26
puh. 90-445 235)
Christer Hublin
Magnus Landtman,
svensk resumé
Kauri Mikkola

Julkaisun tarkoitus

Julkaisu toimii yhdyssiteenä julkaisijaseuran jäsenten ja eräiden tieteellisten seurojen ja laitosten välillä kuten seuran aiemmin julkaisemat kiertokirjeet. Tarpeen vaatiessa lähete-tään muita tiedotuksia sisältäviä kirjeitä jäsenille. Julkaisu sisältää seuran kuukausiko-kousten tieteellisen aineiston, kuten esitelmien lyhennelmät ja tiedonannot ym. sekä seu-ran toimintaan liittyvät ilmoitukset ja tiedustelut. Kokouskutsut ja ennakkotiedot ohjel-mista ilmoitetaan tämän lehden palstoilla.

SUOMEN PERHOSTUTKIJAIN SEURA ry. LEPIDOPTEROLOGISKA SÄLLSKAPET I FINLAND rf.

Kokoukset

Varsinaiset kokoukset pidetään yleensä kuukauden toisena keskiviikkona, paitsi tammi-ja syyskuussa kolmantena, kuitenkin kesäkuukausia lukuunottamatta, Eläinmuseon suu-ressa luentosalissa klo 18.30 lähtien. Nuorisosaaston kokoukset ovat aina viikkoa ennen seuran varsinaisia kokouksia samassa paikassa klo 18.30 lähtien. Tarkemmat tiedot kokouksista ilmoitetaan jäsenille Baptrian osastossa "tulevia kokouksia".

Hallitus — Styrelse

Puheenjohtaja— Ordförande	Kauri Mikkola (työ: P. Rautatiekatu 13, 00100 HKI 10, puh. 90-4027 261)
Varapuheenjohtaja— Viceordförande	Antti Aalto (Tuomentie 5 A 3, 05840 HYVINKÄÄ 4, puh. 914-208 85)
Sihteeri— Sekreterare	Christer Hublin (Kuusitie 3 B 34, 00270 HKI 27, puh. 90-481 185)
Rahastonhoitaja— Skattmästare	Erkki Franssila (Sulkapolku 6 B 35, 00390 HKI 39, puh. 90-557 881, postisiirtotili 26858-3)
Jäsenet— Medlemmar	Martti Attila (P. Hesperiankatu 11 B 15, 00260 HKI 26, puh. 90-445 235) Magnus Landtman (Brändö parkvägen 44 A, 00570 HFORS 57, tel. 90-689 242) Peter Waselius (Täysikuu 1 A, 02210 ESPOO 21, puh. 90-803 1553)

Muut virkailijat — Övriga funktionärer

2. sihteeri— 2. sekreterare	Henry Holmberg (Vainiotie 26, 00700 HKI 70, puh. 90-354 981, arkistoasiat)
Jäsensihteeri:	Päivi Attila (P. Hesperiankatu 11 B 15, 00260 HKI 26, puh. 90-445 235, osoitteenmuutokset, jäsenmaksut)
Tiedonantosihteeri— (meddelanden)	Staffan Ringbom (Parkgatan 11 B 7, 00140 HFORS 14, tel. 90-637 630)
Kirjastonhoitaja— Bibliotekarie	Virka avoimna
Keräilytarvikkeiden välittäjä— (insamlingstillbehör)	Orvo Hytönen (tarvikkeita saatavana kokousten yhteydessä; postitilaukset osoitteella: Fleminginkatu 4 B 22, 00530 HKI 53, puh. 90-701 2935)

Nuorisosaasto — Ungdomssektionen

Puheenjohtaja— Ordförande	Miika Vuola (Aallonhuippu 10 F 52, 02320 ESPOO 32, puh. 90-801 4488)
Sihteeri— Sekreterare	Jarmo Laitinen (Malminkatu 32 D 91, 00100 HKI 10, puh. 90-694 4295)

PERHOSTUTKIMUKSEN JA -HARRASTUKSEN NYKYISET SUUNTAUKSET SUOMESSA

Kauri Mikkola
20.01.1982

1. Tiede ja harrastus

Suomen Perhostutkijain Seuran (SPS) sääntöjen toinen pykälä puhuu tasapuolisesti perhosharrastuksen ja -tutkimuksen edistämisestä sekä tutkijoiden ja harrastajien yhdyssiteenä toimimisesta. Mielestäni on tullut aika tunnustaa tieteellisen puolen varma etuasema; tätä pyrin jäljempänä perustelemaan. Kuitenkaan ei tutkimusta ja harrastusta ole ilman muuta asetettava vaihtoehdoiksi ja toistensa kilpailijoiksi, sillä edut ovat pitkälti yhteiset.

Perinteisesti SPS:ssä on oltu sitä mieltä, että yksityinen jäsen voi sääntöjen sallimissa rajoissa harrastaa perhosia mielensä mukaan, olla luovuttamatta havaintoja jne. Niinpä aikanaan syntyi melkoinen poru, kun havaintoihin haluttiin koordinaatit. Puhtaat harrastajat ovat tietenkin edelleen tervetulleita seuraan, sillä he 1) tukevat seuraa maksamalla jäsenmaksunsa, 2) mahdollisesti hyödyttävät perhostutkimusta ja elinympäristöjen suojelutoimintaa havainnoillaan, 3) tekevät ehkä lähiympäristössään lepidopterologiaa myönteisellä tavalla tunnetuksi ja 4) saavat täten rakentavaa sisältöä vapaa-ajalleen, ehkä koko elämälleenkin.

Ydinajatus on: Jos kaikki seuran jäsenet olisivat tieteellisesti passiivisia harrastajia, seuran toiminta tyrehtyisi ajan mittaan, sillä se ei voisi 1) säilyttää kokoustiloihin tieteellisessä laitoksessa eikä muutenkaan saada tällaisen laitoksen tukea, 2) osallistua yhteistyöhön, mm. tieteellisen sarjan toimittamiseen muiden tieteellisten seurojen kanssa, 3) saada toimintaansa mukaan tutkijoita, 4) saada valtionapua eikä edes 5) säilyttää perhosharrastusta elävänä ja monipuolisena. Siis: **riittävän suuren osan seuran jäsenistöstä on suhtauduttava myönteisesti ja aktiivisesti tutkimustoimintaan.** Toivonkin, että yksityiset jäsenet tuntisivat, että heidän mukanaolonsa SPS:ssä velvoittaa heitä merkitsemään havaintoja muistiin ja luovuttamaan niitä tieteelliseen käyttöön sekä toimimaan muillakin SPS:n tieteellistä voimaa tukevilla tavoilla. Tämä on myös harrastajien oman edun mukaista, sillä se merkitsee harrastuksen antoisuutta.

Voidaan kysyä, ovatko SPS:n tieteelliset saavutukset parantuneet samassa suhteessa kuin jäsenmäärä on kasvanut. Tätä epäilen suuresti, joskin asian mittaaminen on vaikeaa. Käsittääkseni toiminta on pysynyt kauan hyvin samankaltaisena, eikä jäsenmäärän kasvu ole juuri merkinnyt tieteellisen toiminnan monipuolistumista. Myöskään ei ole saatu riittävästi vapaaehtoisia voimia huolehtimaan hallinnollisten ja käytännöllisten tehtävien suorittamisesta. Useammassakin mielessä siis jäsenmäärä on joutunut epäsuhteeseen aktiivisten jäsenten määrän kanssa.

2. Yliopiston eläinmuseo ja Suomen Perhostutkijain Seura

Museon ja seuran yhteistyö on perinteisesti sujunut hyvin; mainittakoon vain melanisminäytteiden keruu 1970-luvun alkupuoliskolla sekä

v. 1977 aloitettu ruutukartoitus, jonka jatkamisesta tarkemmin lehdessä 2/82. Myös Helsingin Hyönteisvaihtoyhdistyksen kautta monet jäsenet hyödyttävät museota, vrt. alla. Sen sijaan asia, joka on pahan kerran jäänyt taka-alalle, on **museon tukeminen lahjoituksin**. Tämä on kuitenkin vanha perinne, onpa ollut tapana, että maalle uusista lajeista kuuluu ensimmäinen yksilö museolle. Koska museo ei periaatteessa vaihda mitään, sen on vaikea saada harvinaisuuksia muuten kuin lahjoituksina. Sekä museon että SPS:n huutokauppojen (joilla tuetaan seuraa) suhteen olisi huomattavasti entistä helpommin avattava laatikon kantta. Tavallisista lajeista kaivataan näytteitä varsinkin niistä maakunnista, joista on ennestään vähän aineistoa (mm. Pohjanmaa sekä Itä- ja Pohjois-Suomi), mieluummin vielä valikoimattomia populaationäytteitä (5—30 yks., mikroista enemminkin). Lahjoitukset merkitään museon lahjakirjaan, josta olen valinnut oheen näytteen vuosilta 1979—81, ja lahjoittajien nimet on julkaistu vuosittain Memoranda-sarjassa. Baptrian toimituskunta on esitykseni jälkeen päättänyt, että perhoslahjoittajista julkaistaan lisäksi vuosittain luettelo Baptriassa.

Taulukko 1. Otteita Helsingin yliopiston eläinmuseon hyönteisosaston lahjakirjasta, muiden kuin museohenkilökunnan perhoslahjoituksia vuosilta 1979—1981.

Pvm.	laji	yks.	lahjoittaja
14.05.79	<i>Spaelotis ravida</i>	3 toukkaa, uusi museolle	E. O. Peltonen (lahjoittanut runsaasti toukkia)
1979—81	lappalaisia ja ulkom. Lep.	200	E. Laasonen
06.03.80	mittareita Ussurilta	137	J. Viidalepp
20.03.80	melanismikokoelma	50 000	K. Mikkola + SPS
14.5.80	<i>Solenobia fennicella</i>	holotyyppi	E. Suomalainen
24.09.80	Lep., Ivalo	252	E. Sirjola
07.10.80	Lep., Japani	1700	K. Mikkola
18.11.80	<i>Syncopacma wormiella</i>	1	H. Bruun
02.12.80	<i>Polia sabmeana</i>	♂ holotyyppi + ♀	M. Raekunnas
02.12.80	<i>Xylomoia strix</i>	holotyyppi	A. Sules
20.08.81	<i>Polia lamuta</i>	1	K. Saloranta & A. Tervonen
18.09.81	<i>Hydraecia petasitis</i>	1	K. Helomaa
05.10.81	<i>Hydraecia petasitis</i>	1	I. Jalas
21.09.81	<i>Coleophora chrysanthemii</i>	1	O. Peltonen
22.12.81	<i>Paradiarsia punicea</i>	1	J. Makkonen & T. Hokkanen
23.12.81	<i>Trichopteryx viretata</i> II gen. l		O. Heikinheimo

3. Aineiston kunto

Helsingin Hyönteisvaihtoyhdistys toimii museon tiloissa ja perinteisesti museo voi kohtuullisesti käyttää vaihtoyhdistyksen aineistoja. Tulvani vs. virkaan museolle vuoden 1981 alusta olenkin poiminut museon ulkomaisiin vaihtoihin melkoisia määriä yökkösiä. Tässä mielessä ja myös harrastajien kannalta vaihtoyhdistys on erittäin hyödyllinen ja kannattava yritys.

Vaihtoaineistoa käyttäessäni olen tullut kiinnittäneeksi huomiota ilmiöön, joka lienee yleisempikin: **kunnollisen, vahingoittumattoman aineiston osuus on hyvin pieni**, varsinkin jos vielä on kyse levitetyistä yksilöistä. Syynä lienee, että enimmäkseen yksilöt talletetaan nykyisin rysistä. Varsinkaan valorysistä ei kuitenkaan juuri lainkaan saa kulumattomia yksilöitä. Tieteelliseltä kannalta on tietenkin eniten haittaa yleishankautuneisuudesta, joka muuttaa yksilön ulkonäköä; jokin pieni halkeama

taas ei merkitse paljon. Koska kuitenkin rajanveto esim. vaihtoyhdistyksessä on vaikeaa, on selvempää puhua kaikissa suhteissa vahingoittumattomista yksilöistä. Tällaisia saa lähinnä lennosta, valvontavalolta ja syöteilä. Joistakin lajeista, mm. *Paradiarsia sobrina*, *Parascotia fuliginaria*, täysin kulumaton yksilö on suorastaan harvinaisuus, mutta yleisesti tulisi ymmärtää, että tavallisenkin lajin täysin priima yksilö on sinänsä arvokas.

Vaihtoyhdistys on kirjelmäni johdosta korottanut levityspalkkiota ja kokeilee myös lisäpalkkiota vahingoittumattomista yksilöistä. Kun ajattelee niitä korkealuokkaisia ulkomaisia aineistoja, jotka kiersivät koukussa, ei voi muuta kuin toivoa, että suomalaiset aineistot nousisivat samalle tasolle.

4. Kestorysät

Vuonna 1971 SPS:ssä pitämäni esityksen yhteenvedossa (kiertokirje 3/71) olen käyttänyt turhankin terävää kieltä kestorysistä ("täysin tuomittavaa"; tarkoitin kuitenkin kohtuuttoman harvoin koettuja rysiä, ks. kiertokirje 4/71). Silti näyttää edelleen pitävän paikkansa, että **kestorysäpyynti on vaara SPS:n toiminnassa**. Kestorysien huonot puolet ovat: 1) aineiston kunto heikko, vrt. edellä, 2) muistiinpanot yleensä heikot, 3) päivämäärät vajaat, 4) liian laajaa perusteetonta tappamista, mikäli se ei tuota tieteellistä hyötyä, 5) omat kokemukset perhosista, niiden käyttäytymisestä ja lentoajoista jäävät heikoiksi ja 6) valorysissä onnettomuusriski on huomattava. Myönteisellä puolella on tietenkin se, että voidaan kerätä paikalla tai aikana, jolla/jolloin ei muuten voitaisi sitä tehdä, ja voidaan tallettaa tai laskea kvantitatiivisia ja/tai valikoimattomia näytteitä.

Kestovalorysien huomattavin merkitys lienee siinä, että vakinaisten rysäpaikkojen näyteenotto saadaan yhtäjaksoiseksi. Tällaisen toiminnan (Tammisaaren Gullö) lisäksi olen käyttänyt kestovalorysiä yhdessä kiintoisassa paikassa lähettyvillä (v. 1976—79 Jussarö, 1980— Hangon Tulliniemi). Kestorysien vakavinta haittapuolta olen pyrkinyt vähentämään runsaiden muistiinpanojen avulla. Kestositytirsät, joihin liittyy muutenkin vähemmän haittapuolia (ne keräävät lähes yksinomaan yökkösiä ja melko hyvässä kunnossa) ovat osoittautuneet arvokkaiksi tutkimusvälineiksi melanismiselvityksissä.

Kestovalorysien käytössä on pyrittävä siihen, 1) että niitä käytetään kohtuullisia, hallittavia määriä (itselleni 5 rysää tuntuu olevan ehdoton yläraja), 2) että ne koetaan tarpeeksi usein, 2—4 päivää sopiva väli, viikko kesäkuukausina yläraja, ja 3) että aineistoista tehdään hyvät muistiinpanot.

5. Tieteellinen toiminta seurassa

Toki ei SPS:n tieteellinen kehitys ole mitään paikallaan polkemistaan ollut. **Ilahduttavia piirteitä** ovat mm.: 1) mikroharrastuksen nopea leviäminen (vihdoin!), pyrkimys selvittää myös vaikeita lajeja genitaali-preparaatein sekä erityisinä toimintamuotoina mikrosymposiot, mikrojen levinneisyysluettelo jne., 2) toukkien kasvattaminen ja tutkiminen (tähän kaivattaisiin kyllä lisää harrastajia), 3) osallistuminen erilaisiin havaintokyselyihin (myös näihin pitäisi saada lisää aktiiveja), 4) nuorisosaoston säännöllinen toiminta, 5) vilkas toiminta myös paikalliskes-

kuksissa (Oulu, Rovaniemi, Inarin Lappi, Kuhmo, Lieksa, Vaasa jne.) ja 6) lisääntyneet ulkomaiset yhteydet (SEL mm.) jne.

Mikä on erikoista Suomessa, on erikoistumisen puute. Keski-Euroopassa joku kerää maailman *Erebia*-lajeja, joku toinen palearktisia yökösäiä, meillä taas melkein kaikki keräävät koko Suomea, joko makroja tai mikroja tai molempia. Tätä ihmetellään kovasti ulkomailla. Takana taitaakin olla jonkinlainen kansallistunne. Harrastajien kokoelmat joutuvat usein lopulta museoihin ja tämä on hyvä, antaahan se osaltaan keräilylle tieteellistä perustaa. Museoiden kannalta olisi kuitenkin parempi saada suppeahkoihin ryhmiin erikoistuneita, suhteellisen täydellisiä kokoelmia kuin laajoja, sieltä täältä hipaisevia kokoelmia. Tässä mielessä myös suomalaiset paikalliskokoelmat ovat arvokkaampia kuin koko maan käsittävät. Silti on myönnettävä, että laajan keräilykohteen mukanaan tuoma etu, laaja lajintuntemus, on myös arvokas ja käyttökelpoinen seikka, jonka turvin havaintokyselyihin voidaan vastata.

Perhosia voi kerätä myös valokuvaamalla, mutta tätä harrastanee melko harva. Suppeahkon perhosryhmän lisäksi voi erikoistua mm. toukkiin. Jos ei välttämättä tahdo kerätä mitään, voi tutkia perhosten käyttäytymistä, vuorokausirytmikkaa tai populaatiodynamiikkaa. Näistä annetaan ohjeita Jalaksen Perhostenkeräilijän oppaassa. Kuitenkaan SPS:ssä ei juuri ole näkynyt tuloksia tällaisista selvityksistä.

6. Rehellisyys

Rehellisyys on kaiken perhosharrastuksen a ja o. Huonolla omallatunnolla ei perhosia tule kerätä tai vaihtaa, eikä SPS:ään pidä tulla kenenkään, joka ei ymmärrä, että seurassa puhutaan vain ehdottoman varmoista ja oikeista havainnoista. **Ainoastaan ehdoton luotettavuus takaa tieteellisen pohjan seuran toiminnalle.** Ohjenuora: tee vain oikeita ja tarkkoja havaintoja, jotta voit luottaa myös muiden havaintoihin!

Pari vanhempaa ikävää tapausta, joissa on jouduttu erottamaan seurasta jäseniä, sekä muutama uudempi, jotka ovat koskeneet nuoria jäseniä, osoittavat, että jokaisen jäsenen kuitenkin tulee olla varuillaan epärehellisyiden johdosta. Seuran hallitus on suhtautunut vilpillisyyteen jyrkästi, mutta joutuu mahdollisesti vielä tiukentamaan kantaansa. Täällä ei voida suvaita minkäänlaista epärehellisyttä!

7. Seuran toimintaedellytyksistä tulevaisuudesta

Käsitykseni on, että ainakin suurin osa perhostenkeräilijöistä on luonnonsuojeluhenkistä, luontoa arvostavaa väkeä. Tämä on seuran tulevaisuuden kannalta tärkeää, samoin se, että seura osallistui aktiivisesti v. 1976 tapahtuneeseen apollolajien rauhoitukseen. Seuran jäsenet ovat toivottavasti myös valppaasti valvomassa, että rauhoituksia noudatetaan.

Kesällä 1981 Helsingin Sanomissa esiintynyt kirjoittelu, johon SPS:n puheenjohtajana jouduin puuttumaan, osoitti, kuinka tärkeää on, että seuran toiminnalla on selvät tieteelliset perusteet. HS:n kirjoittelua voidaan pitää melko asiaatuntemattomana ja heikkotasoisena intoiluna, mutta samansuuntaisia pyrkimyksiä saattaa ilmetä asiallisemmaltakin suunnalta. Olkoon Ahvenanmaa varoittavana esimerkkinä. Johtokunnan varoittavat sanat kestorysäkeräilystä siellä (kiertokirje 5/73) kai-kuivat kuuroille korville, ja niin rysäkeräily kiellettiin kokonaan. Rysäkeräily voi joutua maalitaluksi myös Manner-Suomessa; sitä voidaan

puolustaa tieteellisesti, mutta puolustaminen käy sitä työläämmäksi, mitä enemmän yleinen mielipide saa tietoja kohtuuttomasta kestorysäkeräilystä ja sen haitoista. Asiaan liittyy olennaisesti perhoskeräilijöitten käyttäytyminen luonnossa: yhteiseksi hyväksi koituu, **ettei kukaan meistä räyhää tai roskaa maastossa ja että arkoja biotooppeja kohdellaan kuin silmäterää.**

SPS:n tieteellistä ja opettavaa toimintaa pitäisi lähitulevaisuudessa kehittää monipuolisempaan suuntaan. Tässä ovat kaikkien jäsenten ehdotukset tervetulleita. Monipuolisuutta toisi varsinkin jäsenten erikoistuminen ja siitä seuraavat lyhyemmät tai pidemmät esitykset asioista, joita toiset eivät tunne. Mm. kummilaji-idea (kiertokirje 4/71) voisi herätellä henkiin. Eräänä hankaluutena on esitelmätilan vähäisyys: syyskauden kolmen vakiokokouksen jälkeen mahtuu vain kuusi täyttää esitelmää. Mielestäni pitäisi ryhtyä pitämään yksi kokous symposioluontoisena: koko joukko 15—30 min:n pituisia esityksiä, esim. lauantapäivänä, kenties jossakin muualla kuin Helsingissä.

Lopuksi

Ylläolevan tuon esiin SPS:n yksityisenä jäsenenä, enkä siis edusta seuran hallitusta. Mukaan olen lisännyt muutamia keskustelussa esiin tulleita asioita. Alla esitetään lyhyt tiivistelmä esitystä seuranneesta vilkkaasta keskustelusta. **Lyhyet puheenvuorot saman aihepiiriin asioista ovat tervetulleita myöhempiinkin Baptrioihin.**

Suomalainen: Ajoittainen tuuletus tarpeellista. Vaihtoyhdistyksen ja museon toiminnassa huomauttamisen aiheita. Museon pitäisi luetteloida, mitä kaikkea tarvitsee. Epärehellisyys vihoviimeistä, esiintynyt valokuvauskilpailussakin. Symposiot voisivat myös olla yhden illan mittaisia. **Laasonen:** Yhteistyö museon ja vaihtoyhdistyksen kanssa tärkeää. Miksi pitäisi olla niin hienoja yksilöitä? Lapin lajeista kerätty tiedosto ainutlaatuisen maailmassa. **H. Attila:** Pääosa harrastajia, kyselyitä liikaa. v. **Bonsdorff:** Ripsien puuttuminen ei huipputarkeää. Turun palossa hävisi vanhempi kotimainen aineisto, siksi kerätään koko perhoslajistoa eikä erikoistuta johonkin ryhmään. Jo Topelius kehotti tutkimaan kotimaan luontoa, siitä linjamme. Seuralle keskusarkisto paikallisfaunoista. Kartoitusta ei voi sälyttää seuralle. **Mikkola:** Museon tehtävä. **Jalas:** Jos kestorysistä hyvät muistiinpanot, ei kovin paljon huomauttamista. **Aalto:** Kestorysät paikallisesti hyviä, rakenne vielä kehitymässä. Erikoistumista pitäisi olla enemmän, kirjallisuusreferaattit toivottavia. **K. Wettenhovi:** Seuralle pitäisi oman arkiston järjestämiseksi hankkia oma esim. kellaritila. Ulkomaalaisilla vaikeuksia saada yhteys suomalaisiin vaihtajiin. Seuran matrikkeli pitäisi saada ulos. **Laasonen:** Erikoistumatomuutemme vaikuttaa myös lajiston suppeus sekä pitkät yhteydet muihin keräilijöihin. **M. Attila:** Matrikkelin valitettava viipyminen johtuu siitä, että pyritti käyttämään ”tuttavietokonetta” kaupallisten kalleuden vuoksi. **Pirola:** Perhoskuviin aina paikka ja aika. **Mikkola:** Aidot päivälepot kuvat monista tavallisista yöperhosista niin harvinaisia, että aitous pitäisi aina mainita. **Vuola:** Hallituksen pitäisi neuvotella viranomaisten kanssa kansallispuistoissa keräämisestä ja valvoa näin jäsenistön etua, ohjeet Baptriaan. **Laasonen & Mikkola:** Tarvitaan tietoja puistoista. **Mikkola:** Neuvotellaan Maa- ja metsätalousministeriön kanssa, osa näytteistä museolle. **Kerppola:** Oulangalle olisi kyllä tullut lupa, mutta olisi pitänyt luovuttaa kaikki Oulun yliopistolle.

Fjärilforskningens och fjärilsintressets nuvarande inriktning i Finland

I andra paragrafen av stadgarna för Lepidopterologiska Sällskapet i Finland anges att föreningen likvärdigt skall främja fjärilsintresset och -forskningen samt fungera såsom en förbindelselänk mellan forskare och amatörer. Författaren anser det dock obestridligt att inse att den vetenskapliga sidan bör prioriteras av skäl som kommer att anges här. Det är dock inte meningen att ställa forskningen och amatörintresset att tävla med varann, intressena är här långtgående gemensamma.

Man har hävdats att en enskild medlem i sällskapet inom ramen för stadgarna kan idka fjärilsfångst enligt gottfinnande och följaktligen t.ex. låta bli att ange observationer o.s.v. Därigenom uppstod i tiden ganska kraftig klagan då observationerna skulle förse med koordinater. Rena "hobbysamlare" är givetvis fortfarande välkomna i sällskapet eftersom de med sin medlemsavgift understöder sällskapet. Med sina iakttagelser kan dessa amatörer hjälpa fjärilforskningen samt skyddandet av biotoper, vidare kan amatörerna i sin nära omgivning bidra till att göra lepidopterologin positivt känd förutom att intresset utgör ett uppbyggligt fritidsinnehåll, kanske för hela livstiden. Grundtanken är här att ifall alla medlemmar i sällskapet vore vetenskapligt passiva amatörer skulle sällskapets verksamhet i längden hämmas. Man skulle icke förmå bibehålla möteslokaliteterna i ett vetenskapligt institut eller annars få stöd från detta. Det vore ej heller möjligt att delta och samarbeta med andra vetenskapliga föreningar i utgivandet av vetenskapliga serier, ej heller kunde man få med forskare i verksamheten, det vore ej möjligt att få statsstöd eller ens annars att lyckas uppehålla ett mångsidigt och levande fjärilsintresse.

Detta förutsätter således att en tillräckligt stor del av medlemskåren bör ställa sig positiv och aktiv till forskningsändamål, vidare borde enskilda samlare inse att deras medlemskap i Lepidopterologiska Sällskapet förpliktar dem att anteckna observationer och överlåta dessa att användas för vetenskapliga ändamål, detta är givande även för amatörer. Trots det stora medlemskapet har det varit svårt att rekrytera frivilliga krafter att sköta om administrativa och praktiska uppgifter inom sällskapet, det finns disproportion mellan medlemsantalet och antalet aktiva medlemmar.

Sedan berörs samarbetet mellan Zoologiska museet och Lepidopterologiska Sällskapet i Finland, vilket traditionellt varit zoot. Som exempel står insamlandet av melanismprov i 1970-talets början och rutartringen, vilken berörs närmare i detta nummer. Även Helsingfors entomologiska bytesförening utgör ett forum, genom vilket medlemmarna understöder museet. En sak som dock blivit eftersatt är stöddandet av museet genom donationer, vilket har utgjort en gammal sed, det har rent av varit brukligt att överlåta det första exemplaret av en för landet ny art till museet. Donatorernas namn har sedan årligen publicerats i Memoranda-serien. Fjärilsdonationerna kommer härefter att publiceras i Baptria. Museet önskar gärna material från Österbotten, Östra och Norra Finland, samt därtill helst utvalda populationsprov. Möjligheten att få oskadat perfekt fjärilsmaterial till museet för utländskt utväxling berörs, detta synes nästan omöjligt då största delen av materialet är från fjärilsfällor, vidare tycks det även vid lakanfångst vara nästan omöjligt att få oslitna exemplar av t.ex. vissa rätt vanliga arter. Författaren önskar fästa avseende vid att även ett prima exempel i preparerat skick av en vanlig art är värdefullt. Här finns plats för förbättringar i finländskt insamlingsmaterial.

Fångsten med långtids fjärilsfällor (fjärilsryssjor) utgör ett faromoment för Lepidopterologiska Sällskapet. Sämre sidor utgör materialets dåliga skick om fällorna vittjas alltför sällan, en vecka kan högst tillåtas under sommarmånaderna, helst 2–4 dagar. Anteckningarna är i allmänhet bristfälliga och dateringen oexakt, alltför stort omotiverat dödande av material kan knappast försvaras om det icke är vetenskapligt av nytta. De egna erfarenheterna av fjärilarnas beteende och flygtider blir dåliga och olycksrisken med ljusfällorna är betydande.

Det bästa med fjärilsfällorna är att infångandet på de stadigvarande fångstplatserna blir utan avbrott. Man kan även insamla på platser och under tidpunkter där man eljest icke kunde insamla. Man kan vidare tillvarata och räkna kvantitativa eller helt utvalda biologiska prov. Ljusfällornas största brister kan alltså minskas genom rikliga anteckningar.

Betesfällorna uppvisar färre brister, de fångar i allmänhet nattflyn i tämligen gott skick och har visat sig värdefulla vid melanismundersökningar.

Den vetenskapliga verksamheten inom sällskapet har berikats av småfjärilsintressets ökning, småfjärilsmötena, vidare larvuppfödning och -forskning, deltagandet i observationsenkäter, ungdomssektionens regelbundna verksamhet, livlig aktivitet inom lokalcentra i olika delar av landet samt genom ökade utländska kontakter. Avsaknaden av specialintressen är påfallande för Finland, alla samlare syns samlar alla grupper, stor- eller småfjärilar eller bådadera. Då de flesta samlares samlingar till slut hamnar på museer, vilket

är mycket bra, vore det ur museernas synpunkt även önskvärt att få fullständigare samlingar inom några mindre grupper, gärna även med ingående utländskt material. Begränsade lokalsamlingar har även i detta hänseende större vetenskapligt värde än samlingar från hela landet. Artkännedomen utvecklas visserligen mera då de flesta grupperna insamlas, vilket är värdefullt med tanke på observationsenkäter. Fjärilsfotografering utövas tills vidare även tämligen litet, fjärilarnas beteende, dygnsrytmik och populationsdynamik vore givande områden.

Absolut ärlighet är A och O för allt fjärilsintresse. Alla observationer bör vara absolut tillförlitliga samt grundade på noggranna anteckningar, vilket är det enda som ger sällskaps verksamhet en vetenskaplig trovärdighet. Allt insamlande och bytande skall ske med gott samvete, man bör kunna lita på varann.

Det är för framtiden viktigt att största delen av fjärilsamlarna och -forskarna vet att värdesätta naturen samt att dessa visar en klar naturskyddsvilja och därvid rör sig pietetsfullt i naturen. Bråk och nedskräpning samt ligiltighet inför naturen har redan visat sig vara betydande förfång för samlarna, t.ex. på Åland, samt har även visat sig leda till dels osakliga tidningsskriverier. Författaren har framfört sina åsikter såsom privatperson samt önskar fortsatt ventilering av frågorna på Baptrias spalter. Denna inledning följdes av en ytterst livlig och intressant diskussion.

ML

Stipendejä haettavana

Tieteellisen Perhostutkimuksen Edistämisrahaston hallitukselle voidaan jättää stipendianomuksia jatkuvasti (vrt. Baptria 2/81 s. 45). Anomukset ja tutkimussuunnitelmat on jätettävä rahaston sihteerialle osoitteella: Armas Järvelä, Leikkikuja 3 A 5, 00940 HELSINKI 94 (puh. työhön 90-731 5413, kotiin 90-305 530).

Seuran kirjastosta lainatut kirjat palautettava

Seuran kirjastoon pyydetään palauttamaan kaikki lainassa olevat kirjat huhtikuun kokoukseen mennessä. Kirjastossa suoritettavien järjestely- ja luettelointitöiden vuoksi kirjasto on suljettuna toukokuusta syyskuuhun. Kirjat pyydetään palauttamaan huhtikuun kokouksessa tai postitse Erkki Franssilan osoitteella: Sulkapolku 6 B 35, 00390 Helsinki 39.

Hallitus

Hyvä kahvi on huomaavaisuus, joka muistetaan.

Tarjoa Kulta Katriinaa,
aina yhtä hyvää.

OSUUSKAUPAT
SOKOS

ÅLAND OCH SKÄRGÅRDSHAVET SOM BRO OCH HINDER FÖR LEPIDOPTEROLOGISK ARTSPRIDNING

Henrik Bruun, Åbo Akademi
09.12.1981

Åland och Skärgårdshavet bildar en förbindelseled mellan sydvästra Finlands fastland och mellersta Sverige av nära varandra liggande stora och små landenheter (Fig. 1). Störst är avståndet mellan närliggande öar på Ålands hav, ca 20 km. Med Skärgårdshavet åsyftas den övärld som utbreder sig mellan den åländska huvudön och det finländska fastlandet i öster, räknat från Nystad i norr till Hangö udd i söder. Även om andra spridningsvägar mellan Sverige och Finland kan förekomma och de s.k. värmereliktarternas spridningsvägar ej är kända antas dock att många djur- och växtarter expanderat från Sverige till Finland via denna led av landenheter och den har med stor sannolikhet också tjänat som bro för östliga arters spridning från Finland till Sverige.

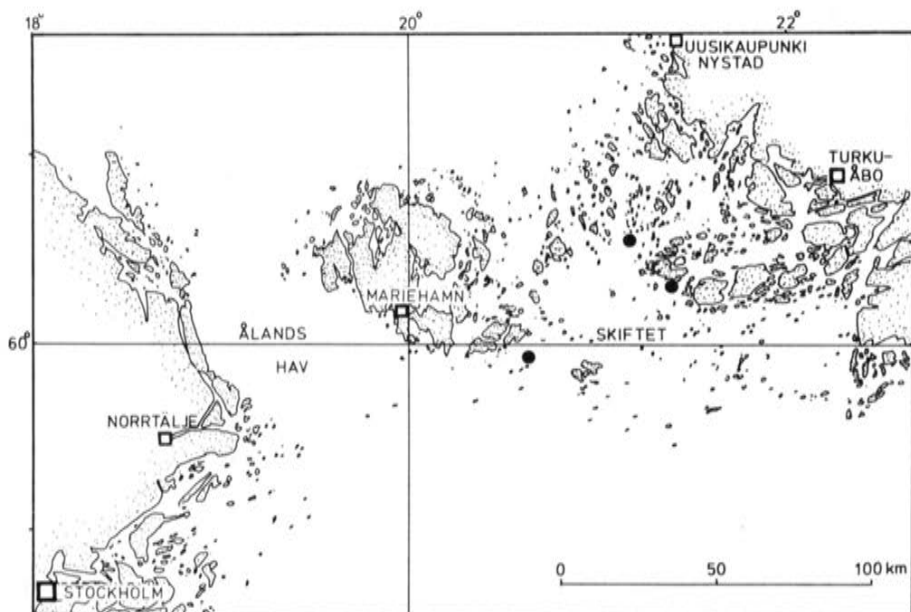

Fig. 1. Åland—Skärgårdshavet. *Elachista littoricolas* fyndplatser i Fennoskandien utsatta.

Betraktar vi närmare olika fjärilarters utbredning i dagens situation i Norden finner vi att många stor- och småfjärilars utbredningsområde sträcker sig från delar av södra och mellersta Sverige till Åland-Skärgårdshavet (Å—S) och vidare till södra Finland. Men det finns också många arter vilkas utbredningsområde bildar gräns vid Å—S. Det kan omfatta Sverige och Å—S men ej det finländska fastlandet, och vice versa alltså Finland och Å—S, men ej Sverige. Det finns även arter på den svenska sidan av Ålands hav som ej förekommer i Å—S och det samma gäller vissa arter på det finländska fastlandet. Å—S utgör tydligen för vissa arter en bro och för andra ett hinder eller ett fördröjande steg med hänsyn till vissa arters strävan till expanderande till utbredningsområde i Norden. Vilka är då orsakerna till detta sakförhållande?

Nu skall jag först med utelämnande av värmerelikternas svåra spridningsproblematik beröra några viktiga faktorer som kan påverka nutida lepidopterologisk artspridning och därefter ge en karakteristik av Å—S, alltså Åland och Skärgårdshavet, mot bakgrunden av dessa faktorer. Slutligen kommer jag kort att beröra några mellanresultat från undersökningar av fjärilfaunan i Å—S-området av intresse ur artspridningssynpunkt. Dessa undersökningar har utförts i Houtskär skärgårdskom-mun (669:18) varje år sedan 1954 från slutet av maj till början av september och på Åland sedan 1977 under ett par — tre veckor i maj—september. Vid de sistnämnda undersökningarna har huvudvikten lagts vid småfjärilar. Som bas för Ålandsundersökningen har tjänat Husö biologiska station (670:10) på nordvästra Åland. Lektor Reijo Teriaho har deltagit i Ålandsundersökningen.

Tabell 1. Faktorer som påverkar lepidopterologisk artspridning

A. Artspecifika egenskaper (spridningspotential) med hänsyn till

- torka och väta
- köld och värme
- näringsberoende
- fortplantningseffektivitet
- spridningsdrift
- skyddsförutsättningar

B. Yttre betingelser

- geografiska områdets läge och geologiska ålder, berggrund och ytre relief, jordmån, havsströmmar och vattendrag
- klimatologiska temperaturen, regn och humiditet, snötäcke och barfrost, hård vinter, varma rörliga luftmassor och cycloner
- botaniska artrikedom och växtsätt
- speciella transport med båtar, tåg och andra fordon, artificiella miljöförändringar

Faktorer som påverkar lepidopterologisk artspridning

Utbredningsområdets utsträckning hos en art är resultatet av många faktors samverkan. Vissa är spridningsgynnande, andra hämmande. En given faktor kan ha olika inverkan på olika arter. Man kunde gruppera de spridningspåverkande faktorerna i sådana som bestäms av artspecifika egenskaper, såsom artens behov av värme eller förmåga att uthärda kyla eller väta och sådana, som har att göra med de yttre betingelserna för artens liv. Sådana faktorer är de geografiska och klimatologiska sakförhållandena, förekomst av nödvändig näringsväxt för larvstadiet, osv. (Tab. 1).

Vad artspecifika egenskaper vidkommer kan om de nordiska fjärilarnas näringsbehov konstateras att man med undantag av vissa småfjärilarter väl känner till den eller de näringsväxter som resp. art fordrar. Näringsväxtens utbredning har givetvis avgörande betydelse för fjärilartens spridningsområde. Vad de övriga i Tab. 1 anförda artspecifika egenskaperna beträffar är de bristfälligt kända.

Ifråga om faktorerna i grupp B bör noteras att A. Nordman, en framstående fältentomolog och kännare av Ålands och Skärgårdshavets fjärilfauna under 1930—1960 -talet, framfört åsikten att orsaken till Å—S rika fjärilfauna jämfört med de övriga delarna av Finland i avgörande grad beror på gynnsamma klimatologiska sakförhållanden i Å—S-området — milda vintrar, ringa nederbörd och låg lufthumiditet under sommarmånaderna, en lång vegetationsperiod och vidare ett stort antal solskensdagar i året (NORDMAN 1942). Spridningshämmande för området är däremot snötäckets sena ankomst och korta varaktighet. Detta kan leda till barfroster, vilket är ödesdigert för arter vars larv eller puppa vid övervintring fordrar skydd mot kyla (NORDMAN 1955, 1961).

Inom gruppen speciella förhållanden kan om artificiella miljö- och atmosfärförändringar sägas att inverkan av denna faktor är en följd av mänskliga aktiviteter. Detta gör sig gällande bl.a. som försurning av vatten, land och skog, förändringar av klimatet, sänkning av grundvattnenivån och förgiftning av naturen. Med ökad industriell verksamhet kommer miljöförändringar av detta slag att öka.

Utöver det som framgått av Tab. 1 är det skäl att observera att både A- och B-faktorernas inverkan undergår förändringar med tiden. A-faktorerna på grund av arters anpassningsförmåga, som ger dem förändrade egenskaper och B-faktorerna bl.a. därav att det sker förändringar i klimatet och i växtligheten, dessa delvis beroende på artificiella miljöförändringar. En arts utbredningsområde är sålunda en funktion av följande:

Artens utbredning = f (spridningspotential, yttre betingelser, tiden)

Yttre betingelser på Åland och i Skärgårdshavet för lepidopterologisk artspridning

Geologiskt är Å—S en ung landsdel stadd i fortsatt tillväxt genom landhöjning och strandeutrofering. Ca 2000 år f.Kr. låg det nuvarande Å—S under havsytan. Undantag utgjorde blott översta delen av ett

20-tal av den åländska huvudöns högsta berg. De nutida vida slättmarkerna och Skärgårdshavets övärld har först på senare tid rest sig ur havet i likhet med angränsande kustområden på den svenska sidan och i Sydvästfinland. Största delen av Åland och hela Skärgårdshavet har sålunda ej upplevt lövträdens dominansperiod med atlantiskt, varmt och fuktigt klimat, som antas upphört ca 2000 år f.Kr.

Den fasta berggrunden på Åland upptar på huvudön ca 30 % av markytan, på öarna och skären betydligt mera. Morän, lersediment och rullstensgrus i nämnd storleksordning bildar de lösa jordarterna. Torvmarkerna är små och fåtaliga. Jordmånen på fasta Åland och på flere av Skärgårdshavets öar och skär väster om Skiftet, det vattenstråk som delar Skärgårdshavet i en sydvästlig och en nordostlig del, är mer eller mindre basisk. Bashalten har kommit till genom att inlandsisen under sina rörelser mot söder och sydost bringat med sig till Åland stora mängder kalkstensblock från omfattande kalkstensförekomst i havsbotten i Bottenhavet norr och nordväst om Åland. Fortfarande bär otaliga ännu oförvittrade kalkblock och kalkstenar i den åländska jorden vittne om inlandsisens verk. Den basiska jordmånen är grundorsaken till Ålands rika flora. Vissa öar äro även i själva Skiftet och österom detta i Houtskär och i Korpo har basisk jordmån med åtföljande växtrikedom (EKLUND 1958). Skärgårdshavets medelsalthalt under sommarmånaderna är högst i landet, ca 6 ‰ (HULTEN 1971). Orsaken härtill är den att ytvatten från norra Östersjön strömmar upp till Bottenhavet österom Åland via Skiftet. Motsvarande salthalt i det övriga Å—S ligger mellan 4—5 ‰.

Klimatologiskt är Å—S-området Östersjö-havsbetonat. Största delen av områdets medeltemperatur ligger över +5°C, i de östra delarna vid +4°C. Det sammanhängande snötäckets varaktighet i Å—S är kortast i landet, i medeltal ca 90 dygn. Solskenstimmarnas antal under året är ca 1800. Detta är något lägre än för den närliggande svenska ostkusten (ca 2000) men högre än för det finländska kustbräm (ca 1700) (HULTEN 1971). Den termiska växtperioden (temp. över +5°C) är ca 180—190 dygn lång, i gränsen mot fastlandet i öster ca 175 dygn (KOLKKI 1959). Vintern (temp. under 0°C) är i motsvarande grad kort, 95—110 dygn mot 120—130 dygn i kustbrämet i sydvästra Finland. Våren är sen i Skärgårdshavet, medeltemperaturen stiger över +5°C omkring 05.05. mot 25.04. på fastlandet. Hösten är lång, medeltemperaturen går under +5°C i Skärgårdshavet mellan 25.10. — 01.11. mot 15.10. på fastlandet i sydvästra Finland (KOLKKI 1959). Av speciell betydelse torde det sakförhållandet vara att frostnätterna på hösten uppträder ofta flere veckor senare i Å—S:s övärld än på fasta Åland och på sydvästra Finlands fastland och stora öar i närheten av kusten.

Med undantag av östra Skärgårdshavet har Å—S-området över 750 kärlväxarter, ungefär motsvarande förhållandena på den svenska ostkusten mot Åland (HULTEN 1971). Gränsen för området med det höga antalet kärlväxter och med lägre antal växter går ungefär längs Skiftet med undantag för vissa öar i Houtskär och Korpo, som har rik flora såsom tidigare omnämnts.

Många växtarters utbredning omfattar delar av södra och mellersta Sverige samt Å—S (HULTEN 1971), det sistnämnda säkerligen beroende på det gynnsamma, relativt milda klimatet och framför allt den basiska jordmånen. Typiska exempel på utbredning av nyssnämmt slag visar *Sedum album*, *Rhamnus cathartica* och *Dentaria bulbifera*. *Crambe maritima*s utbredning följer vatten med hög salthalt. Det finns även exempel på utbredningsområden med tyngdpunkt i södra och sydvästra Finland och utbredning i mindre grad i Sverige, t.ex. *Corydalis solida*.

De åländska vattnen och Skärgårdshavet har sedan forna tider varit genomkorsat av farleder för sjöfart och denna sjöfart har så långt man känner till i historien varit livlig. Medeltida farleders sträckning framgår av Fig. 5 (s. 16—17) (JAATINEN 1960). Transporter av varor, husdjur, foder och barlastjord från Östersjöområdet, Bottenhavet och Finska vikens kuster och från det sydvästra Finland har alltså under långa tider givit goda möjligheter till botanisk och lepidopterologisk artspridning. Ifråga om sjötransport bör vidare observeras de i nutid goda möjligheter till artspridning som ges av den under de senaste decennierna utvecklade skytteltrafiken av båt färjor mellan Åland, Sverige och Finland. Mätaren, *Anaitis praeformata*, som i över 30 år ej sällsynt förekommit på Åland men ej i Sverige, har för några år sedan påträffats i några exemplar på svenska sidan mot Åland. Det är inte otänkbart att just färjtrafiken underlättat överskridandet av Ålands hav.

Under de senaste trettio åren har människans inverkan på växtligheten kunnat noteras i Å—S i det att minskad boskapsskötsel och därmed kreatursbete haft som följd att forna öppna lund- och lövängsmarker förskogats. De för sin rika växtlighet och insektliv välkända åländska lövängarna (PALMGREN 1915) har under de senaste årtiondena minskat till kanske 10—30 % av tidigare omfattning. Detta har givetvis inneburit betydande minskning i de berörda områdenas växt- och artrikedom. Vissa växtarter är på den grund starkt i avtagande. Detta gäller t.ex. spåtistel, *Carlina vulgaris*, som är näringsväxt för en monofag småfjäril *Metzneria aestivella* (Z.). Den sistnämnda har på grund härav blivit ytterst sällsynt på Åland.

Några rön över artspridning i Å—S-området

1. Houtskär-undersökningen

Polia umovii (Ev.). Det första fyndet av arten i Finland gjordes år 1955 i Sotkamo nära landets ostgräns (A.V.V. MIKKOLA 1960). Fyndet väckte berättigad uppmärksamhet. De tidigare kända fynden var gjorda i trakterna öster och sydost om Moskva, vissa av dem på 1800-talet. Sex år senare erhöll undertecknad arten i Houtskär och därefter fram till 1981 ytterligare 18 ex. Fynddata visade att arten åtminstone i Finland bör räknas till de i huvudsak under udda år uppträdande fjärilarna, ty 28 av inalles 31 ex. hade tagits på udda år (Fig. 2) (BRUUN 1977, 1978).

Artens övriga fyndplatser i Skandinavien och i Balticum framgår av Fig. 3. Fynden ger en bild av en påtalig expansion västerut under det senaste decenniet till Balticum och över Finland till Sverige måhända via Å—S. Uppenbart är att en ökning skett av *umoviistammen* i Houtskär, där UV-fångstmetoden utövats oförändrat sedan 1954. I vad mån fynden i

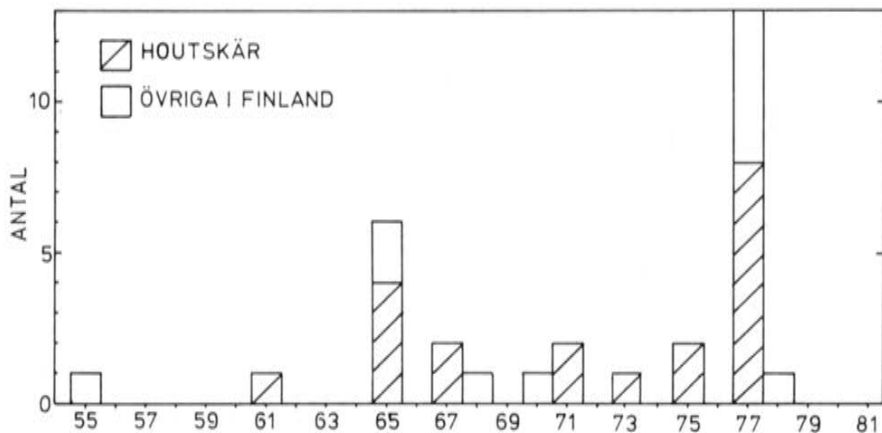

Fig. 2. Fynden av *Polioebrya umovii* i Finland 1955—81.

Fig. 3. *Polioebrya umovii*-fynden i Nord-Europa 1955—81.

Antal macrolep./natt-UV-fälla
(medeltal för 15.6—31.8.)

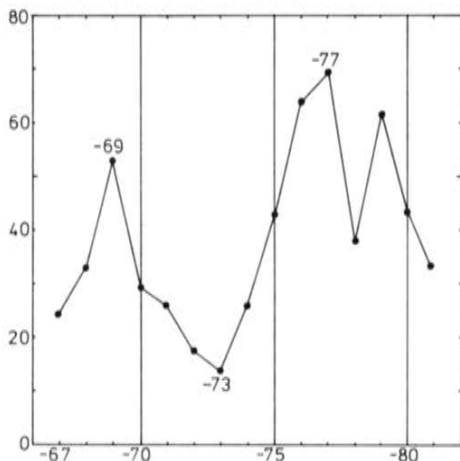

Fig. 4. Storfjärilförekomsten i Houtskär 1967—81 mätt genom UV-ljusfångst (5 fångstfällor) under tiden 15.06.—31.08.

Sverige och Norge snarare är en funktion av intensifierad UV-lampfångst än resultatet av en expansion är svårt att bedöma. Avsaknaden av flere fynd på Åland kan bero på bristfälligt känd barrskogsfauna därstädes.

Xestia speciosa (Hb.) och *X. alpicola* (Zett.). Fyndmaterialet från 1955—1981 i Houtskär utvisar att *X. speciosa* (tot. 40 exx.) till 100 % uppträtt på udda år medan *X. alpicola* (tot. 77 exx.) till 92 % flugit på udda år och resten på jämna år (BRUUN 1982). Dessa två arters udda flygår i Houtskär i Skärgårdshavet stämmer väl överens med arternas huvudsakliga flygår på Åland och i sydvästra Finland (MIKKOLA 1976, MIKKOLA & JALAS 1977). Närpå årligen rapporteras om fynd från Finlands kust mot Finska viken av uppenbara immigransexemplar sannolikt från det närliggande Balticum. Detta utvisar att Finska viken trots sin bredd utgör en betydelsefull spridningsväg för fjärilar från Balticum till Finlands sydkust. Även om Houtskär på grund av Hangö udds läge visat sig i viss mån "ligga i lä" för strömmen av expansions-exemplar över Finska viken så är det författarens uppfattning att de under jämna år funna *X. alpicola*-exemplaren i Houtskär ej hört till lokalfaunan utan varit immigransexemplar från områden med i regel jämna flygår, närmast Balticum (BRUUN 1982). Immigration från Balticum kan också förklara fynd som gjorts under jämna år i Finlands kusttrakter mot Finska viken.

Peribatodes secundaria (Schiff.). Arten togs som ny för landet med UV-ljus i Houtskär 1975. Ytterligare erhöles ett exemplar 1977 (BRUUN 1977). Det sistnämnda året var ett rekordår bland åren 1967—1981 för fjärilstammen i Houtskär, mätt genom antalet fjärilar per natt per UV-fångstfälla (Fig. 4). Arten har tillsvidare ej påträffats annorstädes i Finland. Dess spridningsväg från svenska ostkusten har med stor sannolikhet lett över Åland. Att den ej påträffats där kan bero därpå att de åländska barrskogarnas fjärilfauna som tidigare nämnts blivit förbisedd på grund av det stora intresse som faunan på lövängar och örtmarker och i lundskogarna rönt.

Spodoptera exigua (Hb.). Den 08.08 1964 innehöll fångstmaterialet i UV-fällorna 12 exx av ett för Houtskär nytt nattfly, *S. exigua*. Under följande tre veckorna innehöll fångsterna ytterligare 23 exemplar (Fig. 6). Det visade sig att denna i Finland blott i 3 exemplar kända art på ungefär samma tidpunkt tagits i stort antal i mellersta och södra Finland, de första fynden 05.08. nordost om Ladoga sjö. Det var fråga om en migrationssvärm av *S. exigua* om flere miljontals exemplar, som med en varm luftström från sydöstra Finland transporterats till södra och mellersta Finland (05.—08.08.) och därefter i sydvästlig riktning över Balticum (07.—09.08.) till södra Sverige och Danmark (11.—14.08.) (MIKKOLA 1977). *S. exigua*s vandringsväg till Finland och vidare till Skandinavien och Balticum bestämdes uppenbarligen i huvudsak av en yttre faktor, en varmluftfront och dess rörelseriktning och hastighet. Artspecifika egenskaper såsom fortplantningseffektivitet och spridningsdrift har även haft betydelse. För en långväga migration av detta slag är vägen ej beroende av geografiska och botaniska betingelser.

2. Åland-undersökningen

Phyllonorycter tristrigellus (Hw.). Denna monofaga almart (*Ulmus glabra*) har visat sig förekomma på Åland där mera betydande alm-bestånd växer (Fig. 7). Artens förekomstlokaler på Åland är oberoende av om havsstrands- eller åländskt "inlandsklimat" föreligger.

Stigmella perpygmaeella (Dbl.). Arten synes föredra sluten eller halvsluten, låglänt lundskog, där den minerande larven stundom förekommer talrikt på enstaka hagtornsbuskar (Fig. 8). De första fynden av arten gjordes i september 1976 på Husö biologiska stations forskningsområde på en hagtornsbuske som tillika hyst larver av *S. crataegella* (Klim.), även den ny för landet (BRUUN & TERIAHO 1977).

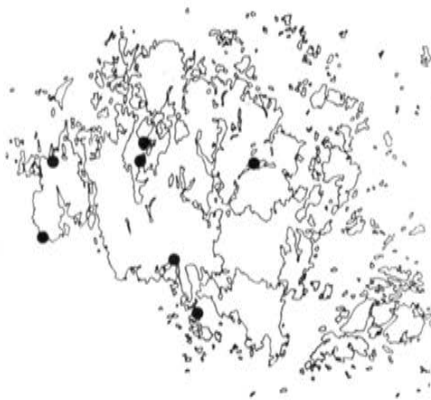
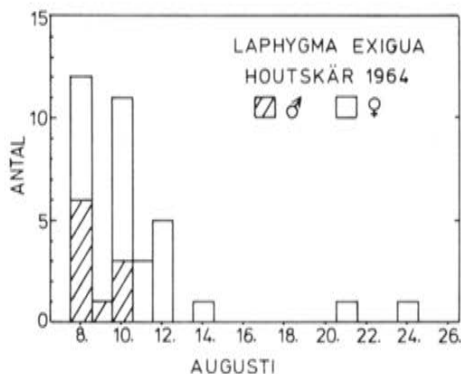

Fig. 6. Fynden av *Spodoptera (Laphygma) exigua* i Houtskär 1964.

Fig. 7. Fynden av *Phyllonorycter tristrigellus* på Åland.

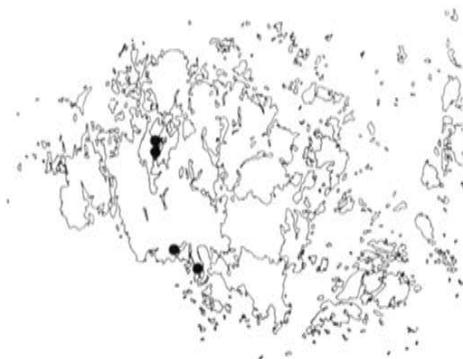

Fig. 8. *Stigmella perpygmaeella* -fynden på Åland.

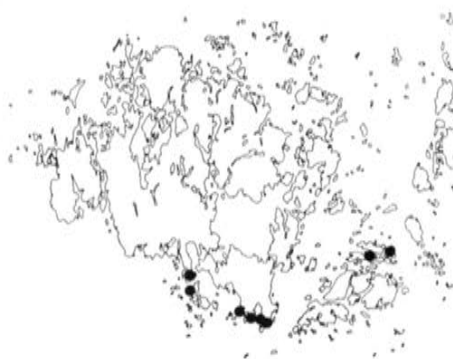

Fig. 9. *Stigmella angulifasciella* -fynden på Åland.

Stigmella angulifasciella (Stt.). Artens minerande larv kan lokalt förekomma rikligt på havsstrand i september—oktoberskiftet på låga rosenbuskris men även på rosenbuskar i närheten av havsstrand, där nattfrost ej förstört och avlövad rosenbuskens blad (Fig. 9). Det för året sena larvstadiet förefaller att vara beroende av den extremt förlängda vegetationsperiod, som råder på havsstrand och dess närhet. Larven uppges övervintra som fullvuxen. Våra *ex pupa*-försök i Åbo har visat att larven i laborieförsök inomhus för utveckling till imago fordrar mycket längre tid (1—2 månader) än andra *Stigmella*-arter. Det synes för larvens utveckling till imago även vara angeläget att temperaturen i försöksrummet höjes ansevärt över 20°C. Artens larver påträffades rikligt redan hösten 1976 på Lemland men svårigheterna att få den *ex pupa* överlevande först 1978 då också artbestämningen kunde fås verifierad (R. Johansson, Sverige) (BRUUN & TERIAHO 1978).

Tischeria angusticolella (Dup.). Uppvisar likartade förekomstegenskaper som föregående art, men de första larverna av arten kan uppträda tidigare, i regel dock i september—oktoberskiftet. Nordman anger ett fynd av denna art på Bänö (Föglö) redan i senare delen av augusti (NORDMAN 1942). Den tidiga förekomsten av larvstadiet var kanske en följd av en extremt torr och varm sommar. Arten konstaterades av författaren även förekomma i Houtskär, där artens larver nu i tre höstar efter varandra uppträtt på samma rosenbuskar i senare delen av september (Fig. 10). Avståndet mellan dessa buskar och havsstranden är ca 6 m. Artens utbredning hör sannolikt samman med det speciella strandklimat, som havets omedelbara närhet ger upphov till vid lugna, kalla höstnätter.

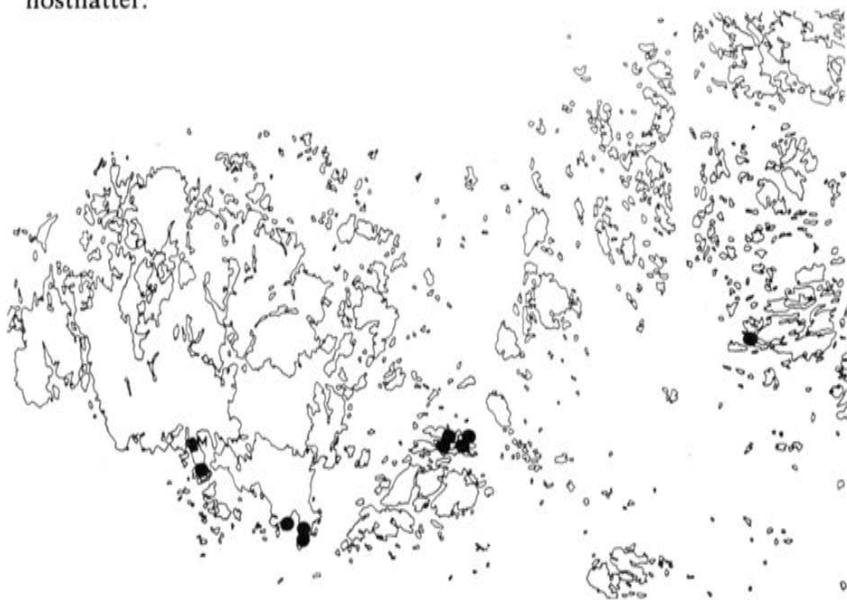

Fig. 10. Fynden av *Tischeria angusticolella* på Åland och i Skärgårdshavet.

Elachista littoricola (Le March). Den 06.07.1980 fann R. Teriaho och författaren några tiotal exemplar av arten flygande i gräsväxtlighet intill strand på ett skär beläget i Föglö skärgård på huvudöns sydostsida. Fyndplatsen kompletterar artens utbredning i Skärgårdshavet. Fyndplatsen jämte det av A. Nordman gjorda första fyndet av arten i Finland den 21.07.1950 på Jurmo (Korpo) och undertecknads tidigare fynd under flere år i Houtskär-området har införts i Fig. 1 (BRUUN 1982). Dessa fyndorter utgör artens enda kända förekomst i Fennoskandien. Arten är för övrigt tagen i några exemplar i de danska sunden och på västkusten i Frankrike. Arten synes vara beroende av någon klimatologisk och kanske botanisk faktor som är kännspek för förhållandena på små landenheter i havet.

Syncopacma wormiella (Wolff). Arten insamlades av författaren med hov tillsammans med exemplar av *S. taeniolella* (Zeller) i Sund på östra Åland den 14.07.1949 och har i motsats till *S. taeniolella* senare ej återfunnits på nämnda plats. De båda arterna var nya för landet. Den 06.07.1980 fann R. Teriaho och författaren 18 exemplar av *S. wormiella* på en ny plats på Åland, nämligen i Föglö på en *Lotus corniculatus*-rik ängsbacke (Fig. 11) (BRUUN 1981). Trots rikliga *Lotus*-förekomster mångenstädes på Åland har andra förekomstplatser ej funnits. Dessa två fyndplatser av *S. wormiella* ligger intill viktiga forntida farleder och hamnplatser för segelfartyg från bl.a. södra och mellersta Östersjön, där *S. wormiella* förekommer, på vilken grund transport till Åland med barlastsand kunnat ske.

Coleophora inulae (Wocke). Fyndplatsen på sydspetsen av Lemland, känd för *C. inulae* från 1940-talet, utgör den enda fyndplatsen i Norden (Fig. 11). Andra förekomstplatser på Åland har icke kunnat finnas.

- ★ *Syncopacma wormiella* (Wolff)
- *Coleophora inulae* (Wocke)

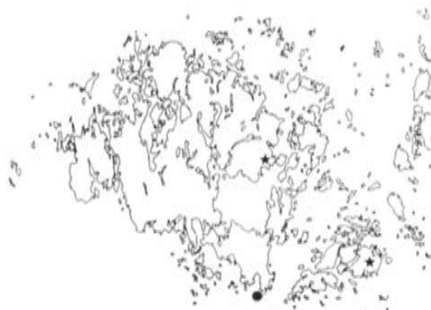

Fig. 11. Fynden av *Syncopacma wormiella* och *Coleophora inulae* på Åland.

Fig. 12. *Elachista dispilellas* och *E. bruunis* utbredning i Norden.

Larven lämnar tydliga, genomskinliga, avlånga fläckar på bladen av *Inula salicina*, artens näringsväxt. Sydspetsen av Lemland har hört till de viktigaste fartygslederna och ankarplatserna för segelfartyg i de åländska vattnen sedan forna tider. Spridning av arten till Lemland kan därför lätt ha skett. Den närmaste orten för *C. inulae* ligger i Leningrad-området i östra Finska viken, en viktig handelsplats i forntiden.

Elachista dispilella (Zell.). En genitalieundersökning av "*E. dispilella*"-fjärilar från Åland och Tvärminne på Hangö udd (Nyland) utvisade att de åländska exemplaren tillhörde *E. dispilella*, medan Tvärminne-exemplaren utgjorde en tidigare icke känd art. *E. dispilella* förekommer på fasta Åland på mer eller mindre frodig ängsmark till åtskillnad från den likartade *E. triatomea* (Hw.) som föredrar torra öppna marker. *E. dispilellas* utbredning i Finland synes begränsad till fasta Åland (Fig. 12). Ebbe Schmidt Nielsen, Danmark, har beskrivit Tvärminne-arten under namnet *Elachista bruuni* (E. Schmidt Nielsen 1981). Arten har visat sig förekomma i östra Centraleuropa.

Sammanfattning

Lepidopterologisk artspridning beror av artspecifika egenskaper, ytte faktorer och tiden. Ifråga om yttre faktorer kännetecknas Åland och Skärgårdshavet (Å—S) av att det utgör en geografisk förbindelseled mellan Sverige och sydvästra Finland med Ålands hav som största mellanliggande vattenområde. Klimatet vid den åländska huvudöns havskuster och i Å—S:s övärld är ett Östersjö-havsklimat likt det på svenska sidans öar och havsstränder samt havskusterna söderut till Gotland och Öland. Lokalklimatet på det inre av den åländska huvudön har drag av fastlandsklimat med bl.a. tidiga frostnätter på hösten. Botaniskt är Å—S den växtrikaste delen av Finland. Kärnväxtantalet överenstämmer med det i sydöstra Sverige. Likheter i de klimatologiska och botaniska förhållandena mellan Å—S och svenska sidan förklarar många sydost- och sydsvenska fjärilarters spridning till Å—S. NORDMAN har tillskrivit de milda klimatologiska förhållandena i Skärgårdshavet huvudorsaken till många fjärilarters trivsel i området. Att flere sydliga Å—S-arter ej spridit sig vidare till sydvästra Finlands fastland beror enligt NORDMAN på fastlandsklimatets stora avvikelser från havsklimatet. Ett hinder för spridning till fastlandet utgör också det sakförhållande att många näringsväxter saknas på fastlandet. För s.k. inlandsarter är återigen havsklimatet i Å—S med snöfattiga vintrar ett hinder för spridning till Å—S (NORDMAN). Bland specifika spridningsbefrämjande faktorer kan vidare nämnas forna tiders livliga segelsjöfart norrut från Östersjön via Å—S:s farleder till Finlands fastland och vice versa. Nya spridningsmöjligheter via sjöfart erbjuder i våra dagar de många båtfärjorna, som går i skytteltrafik mellan Åland och fastlandshamnar på ömse sidor om Åland.

Bland fjärilarter i Å—S av intresse ur artspridningssynpunkt har följande arter berörts från Houtskär-undersökningen, *P. umovii*, *X. speciosa* och *alpicola*, *P. secundaria* och *S. exigua*, och från Ålands-undersökningen *Phy. tristrigellus*, *Sti. perpygmaeella*, *Sti. crataegella*, *Sti. angulifasciella*, *Tis. angusticolella*, *Ela. littorcola*, *Syn. wormiella*, *Syn. taeniolella*, *Col. inulae*, *Ela. dispilella* och *Ela. bruuni*.

Det konstateras

- att det ökade antalet fynd av *P. umovii* i Houtskär under 1960—1970-talet utgör en följd av stammens ökning och ej av intensifierad UV-ljusfångst,
- att *Sti. angulifasciella* och *Tis. angusticolella* för larvstadiets utveckling är gynnade av den starkt förlängda vegetationsperiod som havsstrand och vissa lokaler i omedelbar närhet av havsstrand erbjuder,
- att *Col. inulaes* samt *Syn. wormiellas* och *Syn. taeniolellas* spridning till Åland kunnat ske med hjälp av forna tiders segelsjöfart och
- att *Ela. dispilellas* utbredning i Finland begränsas till Åland och att den *Ela. dispilella*-liknande arten på Hangö udd (Nyland) är av genitalepreparat att döma en för vetenskapen ny art, som E. Schmidt Nielsen, Danmark, nyligen beskrivit under namnet *Ela. bruuni*.

Som slutord må konstateras att fjärilarternas utbredningsområden undergår fortsatta förändringar, de expanderar eller minskar i storlek. Genom att Åland—Skärgårdshavet-leden geografiskt befinner sig mellan två av hav skilda fastlandsdelar sker med sannolikhet en betydande kanalisering av fjärilarnas spridningsdynamik till Å—S-leden. För studiet av frågor om fjärilarnas spridning synes därför Åland—Skärgårdshavet speciellt intressant.

Litteratur

BRUUN, H.H. 1977: *Poliobrya umovii* (Ev.) (Noctuidae) parittomien vuosien lentäjä (*Poliobrya umovii* — udda års flygare). — Not.Ent. 57, 134.

BRUUN, H.H. 1977: Fynd av *Poliobrya umovii* i norra Europa. — Baptria 3(1), 22.

BRUUN, H.H. 1977: *Peribatodes secundaria* ny för Finland. — Not. Ent. 57(4), 135.

BRUUN, H.H. & TERIAHO, R. 1977: *Stigmella perpygmaeella* (Dbl.) ja *Stigmella crataegella* (Klim.) (Nepticulidae) tavattu Suomelle uusia. — Not.Ent. 57(4), 135.

BRUUN, H.H. 1981: Återfynd av *Synopacma wormiella* i Finland — Baptria 6(1), 8.

BRUUN, H.H. 1982: Över *Xestia speciosas* (Hb.) och *X. alpicolas* (Zett.) (Lep., Noctuidea) alternerande flygår i Skärgårdshavet i SW-Finland. — Not.Ent. (painossa).

EKLUND, O. 1958: Die Gefässpflanzenflora beiderseits Skiftet im Schärenarchipel Südwestfinlands. — Bidrag till kännedom om Finlands natur och folk. H. 101, 1-342.

HULTEN, E. 1971: Atlas över växternas utbredning i Norden. Kartografiska institutet, Stockholm.

JAATINEN, S. 1960: Atlas över Skärgårds-Finland. — Norden-skjöldsamfundet i Finland, Helsingfors.

KOLKKI, O. 1959: Temperaturkarten und Tabellen von Finnland für den Zeitraum 1921—50. — Beilage zum meteorologischen Jahrbuch für Finnland, Band L, Teil 1, 1950, Meteorologischen Zentralanstalt, Helsinki 1959.

MIKKOLA, A.V.V. 1960: *Poliobrya (Bryophila) umovii* (Ev.) (Lep., Agrotidae) neu für Nordeuropa. — Ann.Ent.Fenn. **26**(1), 53-77.

MIKKOLA, K. 1976: Alternate-year flight of northern *Xestia* species (Lep., Noctuidae) and its adaptive significance. — Ann.Ent.Fenn. **42**(4), 191-199.

MIKKOLA, K. & JALAS, I. 1979: Suomen perhoset. Yökköset 1. — Suomen Perhostutkijain Seura, Otava, s. 47.

MIKKOLA, K. & SALMENSUU, P. 1965: Migration of *Laphygma exigua* Hb. (Lep., Noctuidae) in Northwestern Europe in 1964. — Ann.-Zool.Fenn. **2**, 124-139.

NORDMAN, A. 1943: Till kännedom om fjärilfaunan i ett landområde i det centrala Skärgårdshavet i SW-Finland (Föglö-Bänö). — Mem.Soc.F.Fl.F. **18**, 127-184.

NORDMAN, A. 1957: Snöförhållanden och temperatur om hösten vid vinterns inträde och om våren då snötäcket försvinner. Plus- och minusområden. — Mem.Soc.F.Fl.F. **34**, 93-136.

NORDMAN, A. 1961: Exempel på ett antal fjärilarter, vars areal begränsas av temperaturer och snöförhållanden under vinterhalvåret. — Mem.Soc.F.Fl.F. **37**, 132-166.

PALMGREN, A. 1915: Studier öfver löfängsområdena på Åland. — Acta Soc.F.Fl.F. **42**, 1-634.

SCHMIDT NIELSEN, E. 1981: Personligt meddelande.

Ahvenanmaa ja Saaristomeri siltana ja esteenä perhosten leviämislle

Kirjoittaja toteaa perhosten nykyisistä levinneisyystiedoista ilmenevän, että on olemassa selvästi erilaisia perhoslajeja, joiden esiintyminen Keski-Ruotsissa, Ahvenanmaalla ja Lounais-Suomessa osoittaa Ahvenanmaan ja Saaristomeren (A—S) muodostavan tietyille lajeille esteen ja toisille lajeille sillan lajien leviämislle joko lännestä Suomeen tai idästä Ruotsiin. Tässä ei käsitellä lämpörelätilajien leviämistä vaan keskitytään nykyaikana tapahtuvaan hyönteisten leviämiseen vaikuttaviin tekijöihin sekä tarkastellaan A—S-alueen erityispiirteitä. Tämän jälkeen tarkastellaan kirjoittajan omien Houtskarissa (669:18) tehtyjen havaintojen (1954—) sekä yhdessä Reijo Teriahon kanssa Ahvenanmaalla, lähinnä Husön biologisella asemalla (670:10) tehtyjen havaintojen (1977—) perusteella lajien leviämistä.

Hyönteislajien leviämiseen vaikuttavia tekijöitä

Taulukossa 1 kirjoittaja jakaa hyönteislajien leviämiseen vaikuttavat tekijät lajikohtaisiin ja ulkoisiin tekijöihin, jotka molemmat voivat lisäksi muuttua ajan kuluessa. Lajikohtaisista tekijöistä tunnetaan meillä yleensä hyvin eri lajien ravintokasvien levinneisyys, sen sijaan perhoslajien kuivuuden, kosteuden, kylmyyden tai lämmön kestävydestä, lisääntymisestä, leviämistäpujuksesta tai suojautumisedellytyksistä ei ole tietoja.

Ulkoiset tekijät kirjoittaja jakaa taulukossa 1 maantieteellisiin, ilmastollisiin, kasvistollisiin ja muihin tekijöihin. Jo A. Nordman katsoi Ahvenanmaan rikkaan perhosfaunan perustuvan edullisiin ilmasto-olosuhteisiin.

Ahvenanmaan ja Saaristomeren ulkoiset olosuhteet

Geologisesti alue muistuttaa muita Pohjanlahden rannikoita: nykyiset maa-alueet ovat kohonneet vedestä pääasiassa viimeisten 4000 vuoden aikana. Ahvenanmaalla maaperästä kalliota on n. 30 % (saarissa paljon enemmän), moreeni, savi ja vierinkivisorsa muodostavat irtonaiset maajajit, soita on vähän. Maaperä on emäksistä johtuen kalkkikivistä — mm. tämän vuoksi kasvisto on rikas. Meriveden suolapitoisuus voi nousta kesäisin 6 ‰:een.

Ilmastoa säätelee Itämeri: Keskilämpötila yli +5°C, aurinkoisten tuntien määrä vuodessa n. 1800, kasvukausi 180—190 vrk — kaikki korkeampia kuin Lounais-Suomen rannikolla. Talvi on vastaavasti lyhyempi, kevään tulo myöhäisempi ja syksy pidempi ja samalla ensimmäiset yöhollat myöhempiä.

Putkilokasvilajien määrä (yli 750) on likimain sama kuin lähinnä Ruotsin rannikolla ja selvästi korkeampi kuin useimmilla alueilla Kihdin itäpuolella. Kasvienkin levinneisyydessä A—S-alue muodostaa raja-alueen: Ruotsissa ja Ahvenanmaalla esiintyviä ovat esim. valkoinen maksaruoho, orapaatsama ja hammasjuuri; kun taas Etelä-Suomessa ja Ahvenanmaalla yleisempi pysty kiurunkannus on harvinaisempi Ruotsissa.

Kirjoittaja toteaa A—S-alueen olleen kauan käytetty kauppareitti, joka on mahdollistanut niin kasvien kuin yöhteistenkin leviämisen ihmisen avulla (kuva 5). Ehkä nykyinen lauttaliikenne on edesauttanut *A. praeformatan* leviämistä Ahvenanmaalta Ruotsiin. Myöskin vähentyneen karjanhoidon vuoksi metsittyvät lehdot aiheuttavat bitooppiin muuttamista, esim. kovasti harvinaistuneella kurholla elävä *Metzneria aestivella* on tullut erittäin harvinaiseksi Ahvenanmaalla.

Eräiden lajien leviämisestä Ahvenanmaan—Saaristomeren alueella

1. Houtskari

P. umovii: Kirjoittaja on saanut lajia Houtskarista v. 1961—1981 yhteensä 31 exx. (kuva 2). Lajin nykylevinneisyys (kuva 3) viittaa selvään ekspansioon Suomen Lounais-Saariston ja ehkä Ahvenanmaan (havumetsissä vain vähän kerätty) kautta Ruotsiin.

X. speciosa ja *X. alpicola*: Houtskarissa täysin (*speciosa*) ja pääasiassa (*alpicola*) parittomina vuosina lentäviä. Kirjoittaja arvelee parillisina vuosina tavattujen *alpicola*-yksilöiden ehkä vaeltaneen Baltiasta.

P. secundaria: Maalle uutena Houtskarista 1975 ja lisäksi samasta paikasta myös 1977. Havumetsälaji, ehkä ei sen vuoksi löydetty Ahvenanmaalta, jonka kautta lienee levinnyt Ruotsista Houtskariin.

S. exigua: Lajin suurvaellus v. 1964 kulki myös Houtskarista kautta (yht. 35 exx. 08.08. lähtien, kuva 6). Lajikohtaiset vaellusominaisuudet lienevät lajilla niin suuret, ettei A—S-alueen erityispiirteillä liene merkitystä lajin siirtyessä pääasiassa ilmavirtausten mukana.

2. Ahvenanmaa

Phy. tristrigellus: Monofagi jalavalaji (kuva 7).

Sti. perpygmaeella: Esiintyneenä matalahkoissa lehdoissa, joissa toukka miinaa joskus yleisenä yksittäisissä orapihlajapensaissa (kuva 8). Löydetty maalle uutena 1976 Husön biologisen aseman alueelta kuten myös laji *Sti. crataegella*.

Sti. angulifasciella: Toukat miinaavat paikoittain runsaina aivan meren rannassa pienissä ruusupensaissa syys-lokakuun vaihteessa (kuva 9). Vaatineen pitkän kasvukauden. Kasvatuksessa muita *Stigmella*-lajeja pidempi kehitys ja ilmeisesti korkeampi lämpötilavaatimus (yli +20°C).

Tis. angusticoella: Kuten edellinen. Esiintyy myös Houtskarissa (kuva 10) ruusupensaissa aivan meren rannassa.

Ela. littoricola: Löydetty 1980 muutamia kymmeniä exx. merenrannalta eräältä luodolta Föglön kaakkoispuolelta (kuva 1); Jurmon (Korpoo) ja Houtskarin lisäksi ainoat löydöt Fennoskandiasta.

Syn. wormiella: Löytyi 1949 Sundista kuten myös *Syn. taeniolla*, jota tavattu sieltä myöhemmin. V. 1980 löytyi 18 exx. yhdessä R. Teriahon kanssa Föglöstä *Lotuskasvustosta* (kuva 11). Molemmat *wormiellan* löytöpaikat ovat olleet muinaisten kauppareittien satamapaikkoja.

Col. inulae: Etelä-Lemlanti (kuva 11) ainoa löytöpaikka Pohjolassa. Toukan syömäjäljet ranta-hirvenjuuressa pitkänomaisia, läpikuultavia laikkuja. Löytöpaikka on muinainen purjelajivojen ankkuripaikka kuten myös lajin lähin löytöpaikka Leningradin alueella.

Ela. dispilella: Genitaalitutkimuksissa ahvenanmaalaiset yksilöt osoittautuivat täksi lajiksi, mutta Tvärminnen yksilöt on kuvattu uutena lajina nimellä *Ela. bruuni* (E. Schmidt Nielsen 1982). *Ela. dispilella* esiintyy vain Ahvenanmaan pääsaarilla (kuva 12) rehevähköillä niityillä, kun taas lähilaji *Ela. triatomea* esiintyy kuivilla avoimilla mailla.

KIRJA-ARVOSTELU

Fibiger, M. & Svendsen, P. 1981: *Danske natsommerfugle*. — Scandinavian Science Press Ltd., Klampenborg, 272 s., 278 kuvaa + 6 väritaulua. ISBN 87-87491-38-9.

”Tanskan yöperhoset” käsittelee erittäin ansiokkaasti vuosina 1966—80 tapahtuneet muutokset Tanskan perhosfaunassa. Kirjassa esitetään paitsi Tanskalle uudet lajit, täydennystietoja kaikista niistä lajeista, joiden esiintymisen suhteen on tapahtunut muutoksia Hoffmeyerin (1960, 1962 ja 1966) kirjojen ilmestymisen jälkeen. Kirja on täydennysosa em. käsikirjoihin, jotka kuuluvat lähes jokaisen meikäläisenkin käsikirjastoon, vaikka tosin kirjat ovat nykyään loppuunmyytyt.

Tanskalle uusia yöperhoslajeja on tänä aikana löydetty 50 kpl, joista kaikista esitetään perusteellinen kuvaus: esiintymisen ja biologian lisäksi myös koko Luoteis-Euroopan levinneisyys pistekarttojen muodossa. Tekstissä tämän ohella kuvataan vielä levinneisyys huomattavan yksityiskohtaisesti kartta-alueen ulkopuolelta. Kaikkiaan yli 360 lajia käsitellään, muutama laji — mm. tuntemamme *Procris pruni* — on jouduttu poistamaan Tanskan faunasta.

Väritauluina näytetään 46 uutta perhosta sekä useimpien näiden toukat, muut 4 lajia esitetään mustavalkokuvina. Tekstissä on lukuisia karttakuvia, kaavakuvia, genitaalikuvia sekä perhos- ja toukkakuvia, kaikkiaan 278 hyvätasoista kuvaa. Kirjallisuusluettelo on ehdottomasti alan laajimpia, kokonaista 17 sivua tiivistä tekstiä.

Teos antaa erittäin yksityiskohtaisia ja uusia tietoja myös Baltian maissa tapahtuneista muutoksista, sen lisäksi että kirja hyödyntää perusteellisesti myös uusimpia suomalaisia ja ruotsalaisia tietoja, joten kirjasta tulee erittäin ajankohtainen ja lajissaan ainutlaatuinen kokoomateos. Tämän takia lajien ekspansio pystytään jopa kuvaamaan esittämällä ilmoitetut yksilömäärät eri vuosina maittain, esimerkkeinä *H. ultima* ja *O. fennica*. Tämän lisäksi luetellaan esim. Tanskassa tavattujen vaelluskiitäjien lukumäärät vuosittain.

Lajiparit *Theria primaria* — *rupicaprarica*, *Amphipyra berbera* — *pyramidea* sekä *Hydraecia micacea* — *ultima* sekä eräät vaikeat *Cuculliat* käsitellään perusteellisesti. Meikäläisittäin yllättävää lienee että *A. berbera* on Tanskassa — niinkuin muuallakin — lähinnä harvinaisuus, paitsi Suomessa, jossa muualla yleensä yleisempi sisarlaji *pyramidea* taas on harvinaisuus. Taksonomisista kysymyksiä käsitellään myös — uutena asiana oppii, että *Thera albonigratan* nimenä pitää olla *T. britannica* (TURNER 1925).

Kirjoittajat arvelevat, että Tanskalla olisi ”Euroopan ennätys 1966—79 (80) tavattujen 50 uuden yöperhoslajin suhteen. 1980 ei tietävästi löydetty Tanskalle uusia lajeja. Vastaavana aikana 1966—80 on Nyky-Suomelle ilmoitettu 49 varmaa uutta yöperhosta, joten pysymme hyvin mukana — uudet päiväperhosemme mukaanluettuina johtaisimme ilmeisesti Tanskaan nähden.

Yhteisiä 1966—80 uusia lajeja Tanskalle ja Suomelle löytyy seuraavat: *H. ultima*, *A. berbera*, *A. brevilinea*, *S. flaviventris* ja *T. ni*. Lähelle pääsevät myös *E. selinata* ja *C. v-ata*, jotka on tavattu Suomesta hieman aikaisemmin. Osa Tanskan uusista lajeista koostuu pohjoisemmista, meille tavanomaisista lajeista, joukkoon mahtuu kuitenkin melkoisena yllätyksenä *S. diasemakin*!

Varmalta näyttää myös se, että jokin muu Tanskan uusista lajeista, ehkäpä jokin vaeltajalaji, tai mikseipä itse kansikuvalajikin, *Epilecta linogrisea*, voitaisiin lähiainakoina löytää Suomesta. Tekstissä kuvataan myös useita muita ”vanhoja” tanskalaisia lajeja, joiden tiedetään osoittavan ekspansiota paitsi Tanskassa myös Ruotsissa ja Baltiassa aivan Suomen tuntumassa.

Pidän teosta erittäin onnistuneena ja varsin omaleimaisena. Kirjan jäsentely helpottaa lukemista, tärkeistä osista on lyhyt englannin- ja saksankielinen selitys — seuraa ilmeisesti tässä Suomen yökköskirjojen esimerkkiä. Tanskan kieli ei tähänkään asti ole ollut esteenä hyvien kirjojen leviämislle. Kirjan saa hankituksi mitä edullisimmin SPS:n kautta (ks. Baptria 4/81 s. XII).

Magnus Landtman

Bokrecension

Danske nattsommerfugle är ett förträffligt komplement till Hoffmeyers numera utsålda böcker, vilket behandlar de 50 nya danska nattfjärilarna samt ändringarna i Danmarks fauna under perioden 1966—80.

Totalt något över 360 arter berörs, därtill föreligger 278 avbildningar bestående av kartor, schematiska bilder av genitalier, fjärils- och larvbilder i texten. De allra flesta nya arterna framställs som fjärilar och larver på färgplanscher.

Verket är lätt att läsa och innehåller förträffliga utbredningskartor över hela Nordvästeuropa samt därtill detaljerade uppgifter om arternas förekomst i övriga delar av Europa.

Olika fjärilars expansion i Europa skildras detaljerat, t.o.m. angivande antalet exx konstaterade årsvis i olika länder, förutom utmärkta skildringar av arternas biologi och förekomst.

Boken är ett digert verk som säkerligen innehåller mera sakuppgifter än tidigare böcker, materialet är ytterst färskt, man har haft tillgång till de allra nyaste fynduppgifterna för Balticum, Finland och Sverige, och därutöver mycket detaljerade data från Mellaneuropa, som dock icke står oss lika nära.

Artpar och svårt skiljbara arter belyses detaljerat med rikliga illustrationer. Litteraturförteckningen är enorm och denna högaktuella och mycket moderna bok kan varmt rekommenderas för våra samlare, som f.ö. också i allmänhet besitter de tyvärr slutsålda klassikerna av Skat Hoffmeyer.

ML

Myydään

Kaksi puuvalmista perhoskaappia myydään. Kaapit valmistettu 1960-luvulla, laatikot lasilliset. Tiedustelut: Liisa Kautto, puh. 90-315 106.

Havaintoja kerätään

Lapin havainnot

Lapin havaintolomakkeita on saatavissa huhti- ja toukokuun kokouksissa tai postitse Henry Holmbergilta (Vainiotie 26, 00700 Helsinki 70). Lomakkeet pyydetään palauttamaan Erkki Laasoselle **31.08.1982** mennessä.

Vaeltajahavainnot

Lomake tämän lehden liitteenä. Pyydetään palauttamaan Kauri Mikolalle (P. Rautatiekatu 13, 00100 Helsinki 10) kesän päätyttyä, **viimeistään 13.10.1982** mennessä.

Runsausilmoitukset

Vuosittaiset runsausilmoitukset omalta keräilypaikalta pyydetään palauttamaan entisen tavan mukaan Lohjan alueen ja Etelä-Suomen osalta Harry Krogerukselle (Porintie 5 P, 00350 Helsinki 35) ja Itä- ja Kaakkois-Suomen osalta Osmo Peltoselle (Putousrinne 1 C 18, 01600 Vantaa 60) viimeistään **13.10.1982**.

Ilmoitukset II sukupolven havainnoista

Lomake tämän lehden liitteenä. Lomakkeet pyydetään palauttamaan kesän päätyttyä Esko Suomalaiselle (Museokatu 18, 00100 Helsinki 10).

Runsaustutkimus A ja B

Lomakkeet tämän lehden liitteinä. Lomakkeet pyydetään palauttamaan **10.11.1982** mennessä Jarmo Laitiselle (Malminkatu 32 D 91, 00100 Helsinki 10).

Mustia varastolaatikoita

Valmistamme sarjan vanhan mallin mukaisia perhoslaatikoita huhtikuussa 1982. Laatikon koko on 280 x 215 x 55 mm. Laatikko on valmistettu tukevasta, 1,5 mm:n harmaasta konepahvista, sisäpohjan pehmusteena on 1 cm:n styroxlevy. Laatikot on päällystetty korkealuokkaisella mustalla sagriinilla ja vuorattu valkealla vuorauspaperilla. Laatikoiden hinta: 14:90 mk/kpl (sis. lvv.) + pakkaus- ja postituskulut. Tiedustelut ja tilaukset osoitteella:

Järvenpään Kotelo Oy

Neulakatu 4
04400 JÄRVENPÄÄ
puh. 90-280 199

Jäsenmatrikkelitilanne

Jäsenmatrikkelia ei valitettavasti saatu valmiiksi seuran 25-vuotisjuhla varten, kuten alunperin oli tarkoitus. Tähän osasyynä oli valtava työmäärä, johon ei ennalta täysin osattu varautua. Suurimmat vaikeudet on kuitenkin kohdattu ATK-tekniikan kanssa. Nyt niistä on kuitenkin taas selvitty ja työ jatkuu ripeänä. (Vapaaehtoista työvoimaa kuitenkin tarvittaisiin esim. oikolukuun ja tietojen tarkistukseen, ottakaapa yhteyttä allekirjoittaneeseen!).

Koska jäsentemme palauttamat lomakkeet (n. 700 kpl) ovat saattaneet kuluneiden runsaan kahden vuoden aikana eräiltä osin vanhentua, annetaan tässä yhteydessä kaikille tarvittaessa mahdollisuus täydentää omia tietojaan. Toimi siis seuraavasti:

— Jäsenten henkilötiedot tarkastetaan ajan tasalle jäsenluettelon (Baptrian postitusluettelon) tietojen mukaan — siis mikäli tämän lehden osoitelipussa on korjattavaa, ilmoita siitä.

— Harrastuksen luonne: Keräilyaktiiviteetin ja keräilytavan oletetaan jatkuneen samanlaisena myös vuoden 1979 (tai 1980) jälkeen, jos vastaa-ja on sisällyttänyt mainitun vuoden ilmoitukseensa.

— Keräilyn alueellinen kattavuus ja keräilyvuodet: Keräilyn oletetaan jatkuneen aktiivisena tai passiivisena sen mukaan, mitä vastaaja on vastannut vuoden 1979 (tai 1980) keräilyaktiiviteetistään. Keräilypaikoista kannattaa täydentää vain todella oleelliset lisäykset.

— Harrastuksen tulokset: Kokoelman yksilö- ja lajimäärät luokitellaan matrikkelin taulukoissa tuhansien (yksilöt) tai satojen (lajit) mukaan, eikä tarkkoja lukuja ilmoiteta missään. Myöskään jäsenten henkilötietojen jälkeen ei ole tarkoitus julkaista tietoja kokoelman laajuudesta, koska se on muuttuva tieto. Tämän vuoksi korjauksina jo ilmoitettuihin tietoihin kannattaa ilmoittaa vain **huomattavat muutokset laji- ja yksilömäärissä**.

— Ilmoita muutokset ja lisäykset **kirjallisesti**, sillä lomakkeesi saattaa olla vaikeasti tavoitettavissa puhelinkeskustelun aikana monivaiheisen käsittelyn vuoksi.

— **Puhelimitse** (90-445 235) voi tiedustella seuraavaa:

— oletko vastannut kyselyyn (jos et satu muistamaan)

— mitä kyselylomakkeen jollain tietyllä kysymyksellä tarkoitetaan (jos tarkoitus on vaikeasti tulkittavissa).

Tällä hetkellä vastaamattomia nykyisiä seuran jäseniä on noin 200 (osa uusia jäseniä, jotka eivät vielä ole saaneet lomaketta). Kaikille näille on tarkoitus kevään kuluessa postittaa muistutus uusine lomakkeineen mikäli jo lähetetty on päässyt katoamaan. Samassa yhteydessä lähetetään lomakkeet myös uusille jäsenille, jotka eivät sitä vielä ole saaneet.

Jotta saisimme jäsenmatrikelista mahdollisimman edustavan ja täydellisen, **pyydetään kaikkia kyselyyn vastaamattomia toimimaan mahdollisimman pian** — vastausten olisi oltava perillä viimeistään toukokuun loppuun mennessä ehtiäkseen mukaan.

Martti Attila
P. Hesperiankatu 11 B 15
00260 Helsinki 26, puh. 90-445 235
(Huom.! Tämä on uusi osoite.)

KOKOUSSELOSTUKSIA

Joulukuun kuukausikokouksessa 09.12. toimi puheenjohtajana Kauri Mikkola ja sihteerinä Christer Hublin. Läsnä oli 66 jäsentä. Aluksi puheenjohtaja lausui muistosanat seuran perustajajäsenestä, tri Erik Thunebergista ja kokous kunnioitti hänen muistoaan hetken hiljaisuudella. Ilmoitusasioissa käsiteltiin mm. suunniteltua yhteistyötä tanskalaisten kanssa laadittaessa värikuvatauluja työn alla olevaan mittariteokseen.

Illan esitelmän piti prof. Henrik Bruun Turusta aiheenaan "Åland som brygga och hinder för fjärlars expansion mellan Finland och Sverige". Mielenkiintoista esitystä seurasi vilkas keskustelu. Esitelmän yhteenvedo s. 11.

Joulukuun kuukausikokouksen jälkeen pidettiin sääntömääräinen **syyskokous**, jossa puhetta johti Olavi Sotavalta ja päätökset kirjasi Christer Hublin. Muutoksitta hyväksytyssä toimintasuunnitelmassa todetaan seuran toiminnan jatkuvan totuttuja latuja. Pääpaino asetetaan jäsenpalvelujen kehittämiseksi. Taloussuunnitelman valossa seuran talous on toimintavuonna 1982 hyvässä tasapainossa. — Hallituksen valittiin puheenjohtajaksi Kauri Mikkola, varapuheenjohtajaksi Ilkka Jalaksen kieltäytyttyä Antti Aalto, sihteeriksi Christer Hublin, rahastonhoitajaksi Jorma Wettenhovin kieltäytyttyä Erkki Franssila sekä hallituksen jäseniksi Martti Attila, Magnus Landtman sekä Antti Aallon tilalle Peter Waselius. Lisäksi kokous myönsi hallitukselle valtuudet valita tulevan vuoden virkailijat.

Syyskokouksen jälkeen pidettiin **Tieteellisen Perhostutkimuksen Edistämisrahaston sääntömääräinen syyskokous**. Puheenjohtajana toimi Olavi Sotavalta ja sihteerinä Armas Järvelä. Rahaston toiminta- ja taloussuunnitelmat vuodelle 1982 hyväksyttiin. Kokous valitsi rahaston hoitokuntaan entiset jäsenet uudestaan: puheenjohtajaksi akateemikko Olli Lehto, varapuheenjohtajaksi prof. Esko Suomalainen, sihteeriksi mainospääll. Armas Järvelä sekä muiksi jäseniksi FM Osmo Peltonen ja LL Magnus Landtman. Rahaston tilintarkastajiksi valittiin prof. Walter Hackman ja toiminnanjohtaja Kalle Wetenhovi sekä varalle dosentti Antti Pekkarinen ja pastori Miika Vuola.

Kokouksen jälkeen osa kokousväestä siirtyi ravintola Laulu-Miehiin pikkujoulunviettoon. Iloisen seuran ohella nautittiin mm. jouluruokaa sekä pidettiin tietokilpailu puheenjohtajan johdolla. Voittajaksi selvisi Christer Hublin ja toisen sijan jakoivat Henry Holmberg ja Magnus Landtman.

Tammikuun kuukausikokouksessa 20.01. puhetta johti Kauri Mikkola ja pöytäkirjan laati Christer Hublin. Kokoukseen osallistui 61 seuralaista. Ilmoitusasioina todettiin mm. puheenjohtajan ja sihteerin käyneen tervehtimässä seuran perustajajäsentä prof. Max v. Schantzia tämän 60-vuotismerkkipäivänä 20.01. ja ojentamassa samalla hänelle seuran viidennen kultaisen ansiomitalin. Edelleen tiedotettiin valituista virkailijoista (ks. sisäkansi).

Illan ohjelma koostui kahdesta alustuksesta. Ensiksi Kauri Mikkola puhui "Perhoskeräilyn nykysuuntauksista" pyrkien herättämään jäsenistössä keskustelua seuramme "ideologiasta". Tämän jälkeen Antti

Aalto esitteli englantilaisen Paul Whaley'n teoksen "Butterfly Watching" pyrkien tuomaan esille uuden lähtökohdan harrastaa perhosia. Alustuksia seurasi vilkas ja osin värikäs keskustelu. Yhteenveto Mikkolan alustuksesta s. 1.

Tiedonannoissa keskityttiin tällä kertaa pikkuperhosiin ja ilmoitettiin mm. Nyky-Suomelle uusi laji *Ochsenheimeria vacculella* (Helsingistä v. 1973). Lyhennelmä s. 8.

Helmikuun kuukausikokous pidettiin totuttuun tapaan Eläinmuseolla 10.02. Puheenjohtajana toimi Kauri Mikkola ja pöytäkirjaa piti Christer Hublin. Läsä oli 58 jäsentä. Ilmoitusasioina todettiin mm. sovittu kuvatauluyhteistyöstä mittarikirjan osalta tanskalaisten kanssa ja pyrittävän vastaavaan pohjoismaiseen yhteistyöhön uutta pyraliidikirjaa laadittaessa. Edelleen todettiin tanskalaisten Fibigerin ja Svendsenin aloittavan Euroopan yökkösten levinneisyyskartoituksen UTM-ruutujärjestelmän avulla ja tässä tarvittavan seuran jäsenten apua.

Illan esitelmän piti ruotsalainen biologi Lars Imby aiheenaan Ruotsin harvinaiset pohjoiset suurperhoslajit. Perusteellinen esitys sisälsi runsaasti yksityiskohtia lajien esiintymisestä ja keräilystä sekä valaisevia biotooppikuvia. Yhteenveto saataneen johonkin tulevaan Baptrian numeroon.

Tiedonannoissa esitettiin kaksi maalle uutta importtina tullutta mikrolajia *Oligostigma angulipennis* ja *bilinealis* (molemmat helsinkiläisistä akvaarioliikkeistä) sekä muutamia uusia maakuntalöytöjä. Tavanomaisten jäsen ehdotusten lisäksi käsiteltiin hallituksen esitys kutsua ansioituneet seuran perustajajäsenet Ilkka Jalas ja Osmo Pelttonen kunniajäseniksi, minkä kokous hyväksyi yksimielisesti.

JÄSENISTÖ

Kuukausikokouksessa 9/81 (09.12.1981) hyväksyttiin kokouksessa 7/81 ehdotetut Mats **Lindeborg** ja Seppo Tapani **Luuri** sekä 15 vuotta täyttäneet Vertti **Hiltunen**, Anssi **Lahti**, Tuomo **Lehikoinen**, Jyrki **Mäkilä** ja Marko **Pelttonen**. Jäseniksi ehdotettiin Janne Torsti **Aspivaara**, Mika Olavi **Jokela**, Jorma **Järvinen**, Lauri **Kalska**, Jyrki Petteri **Kataja**, Markku Veikko **Kortteisto**, Jari Pekka **Kähkölä**, Harry **Lonka**, Jarmo **Makkonen**, Risto Olavi **Pekkola** ja Raimo **Seppälä** sekä alle 15-vuotiaat Juha **Hirvelä**, Roope **Kankaanranta**, Sami **Laurila**, Jaska Johannes **Ojajärvi**, Timo Tapio **Salo**, Keijo **Turunen** ja Pekka Tapio **Tiihonen**.

Kuukausikokouksessa 1/82 (20.01.1982) hyväksyttiin edellisessä kokouksessa ehdotetut Janne Torsti **Aspivaara**, Mika Olavi **Jokela**, Jorma **Järvinen**, Jyrki Petteri **Kataja**, Markku Veikko **Kortteisto**, Jari Pekka **Kähkölä**, Harry **Lonka**, Jarmo **Makkonen**, Risto Olavi **Pekkola**, Raimo **Seppälä** sekä entinen jäsen Jouko Kalevi **Mäntylä** uudestaan. Jäseniksi ehdotettiin alle 15-vuotiaat Antti **Auno** ja Janne **Leminen**.

Kuukausikokouksessa 2/82 (10.02.1982) hyväksyttiin jäseniksi Lauri **Kalska** sekä 15 vuotta täyttäneet Mikael **Hahl** ja Petri **Puisto**. Jäseniksi ehdotettiin Simo **Hentunen**, Timo Petri **Korte** ja Jouni **Pärnänen**. Omasta pyynnöstään todettiin eronneiksi Janne **Amnell** ja Seija **Hirvonen**.

NYKY-SUOMELLE UUSI PIKKUPERHONEN, *Ochsenheimeria vacculella*

Osmo Peltonen
20.01.1982

FM Osmo Peltonen näytti tammikuun kokouksessa Nyky-Suomelle uuden pikkuperhosen *Ochsenheimeria vacculella* F.R. (Lep., Ochsenheimeriidae) ♀-yksilön Helsingin Herttoniemestä (6677:390) 04.08.1973 (E. O. Peltonen leg., Jorma Kyrki det.). Lajin on O. Tuurala ottanut aikaisemmin Kk: Terijoelta 16.07.1939. Laji on erotettavissa kahdesta muusta meillä tavatusta saman suvun lajista — *bisontella* ja *taurella* — mm. siinä, että sen tuntosarvet ovat rihmamaiset, kun muilla lajeilla (ja melkein koko suvulla) tuntosarvissa on isot suomukimput niin, että päässä on ikäänkuin sarvet (siitä monen tieteellinen nimikin). Takasiivet ovat myös erilaiset: *bisontellan* tummat, *taurellan* vaaleat (tummareunaiset) ja *vacculellan* takasiipien tyvi vaalea.

Lajia *vacculella* on tavattu Etelä-Ruotsista Tukholman korkeudelle, sen levinneisyysalue muuten on Keski- ja Etelä-Eurooppa, idässä se menee Kazahstaniin saakka. Amerikan mantereelta ei koko heimon lajeja oltu aikaisemmin tavattu, kunnes v. 1964 saatiin ensimmäinen yksilö *vacculellaa*, ja sen jälkeen sitä on saatu useilta paikkakunnilta Ohion, New Yorkin ja Pennsylvanian osavaltioista.

Toukka elää viljakasvien, erityisesti syysvehnän ja rukiin, korsissa ja lehtitupissa aiheuttaen valkotähkäisyyttä. Nuoret toukat pystyvät silk-kirihman varassa kulkeutumaan tuulen mukana pitkiäkin matkoja. Laji on Lounais-Venäjällä esiintynyt varsinkin vehnän pahana tuholaisena, ja sen pelätään nyt Yhdysvaltoihin levittyään muodostuvan vitsaukseksi sielläkin.

O. vacculellan suomalaisiksi nimeksi sopinee **vehnänkorsikoi**. Vastaa-vasti muille Suomesta tavatuille *Ochsenheimeria*-lajeille sopisi suomalai-seksi nimeksi *taurellalle* **rukiinkorsikoi*** — esiintynyt Venäjällä nimen-omaan rukiin tuholaisena, meiltä tunnetaan muutama yksilö maakun-nista V ja U — sekä *bisontellalle* **heinänkorsikoi** — elää erilaisilla heinä-kasveilla, tavattu meillä verraten yleisenä PP:lle saakka.

Ochsenheimeria vacculella, ny för nuvarande Finland

Fil.mag. Osmo Peltonen visade ett honex, av småfjärilen *Ochsenheimeria vacculella* F.R., taget i Helsingfors, Hertnäs 04.08.1973 av brodern E. O. Peltonen, J. Kyrki det. Arten har tidigare 16.07.1939 tagits på Karelska näset i Terijoki av O. Tuurala, men den är ny för nuvarande Finland. Arten kan skiljas från sina släktarter *bisontella* och *taurella* med stöd av skillnader i antennerna och bakvingarnas färg.

O. vacculella anträffas i Sverige upp till höjden av Stockholm men uppträder f.ö. i Mellan- och Sydeuropa, i öst till Kazahstan. Sedan 1964 är arten anträffad i USA:s öststater. Arten lever i sädesax och har i Sydvästra Ryssland uppträtt som skadedjur på vete, vilket man befärar att den kan göra också i USA. De unga larverna sprides långa vägar med vinden.

ML

*) Lajin suomalaisena nimenä on tähän asti ollut **valkotähkäkoi** (Vappula).

TULEVIA KOKOUKSIA

Kokouspaikka ja -aika:

Helsingin yliopiston eläinmuseon suuri luentosali (P. Rautatiekatu 13, 00100 HKI 10), klo 18.30 alkaen.

Huhtikuu. 14.04.1982. Matti Ahola: Piirteitä perhostoukkien morfologiasta. Lisäksi sääntömääräinen kevätkokous, jossa käsitellään sääntöjen määräämät asiat (vuoden 1981 toiminta- ja talouskertomus, tilinpäätös sekä tilintarkastajien lausunnot).

Toukokuu. 12.05.1982. Monarkkiperhosta esittelevä englantilainen, monia palkintoja saanut filmi: "Strategy for survival: Behavioral ecology of the monarch butterfly" (tekijät: Lincoln P. Brower ja Jonathan C. Huberth). Esko Suomalainen: Kesien 1980—81 toiset sukupolvet. Kari Virtanen: Perhosvalokuvia. Lisäksi perhoshuutokauppa, jonka tuotto käytetään stipendirahaston hyväksi.

Syyskuu. 15.09.1982. Perhoshavainnot Lapista kesällä 1982.

Lokakuu. 13.10.1982. Tiedonantokokous.

Marraskuu. 10.11.1982. Yhteiskokous Helsingin Hyönteistieteellisen Yhdistyksen ja Suomen Hyönteistieteellisen Seuran kanssa. Ohjelmassa sää- ja vaeltajakatsaus, Lohjan ja Mäntyharjun faunat sekä tuhoeläin-katsaus.

Joulukuu. 08.12.1982. Aberraatiokokous.

Nuorisosaaston kokouksia

Huhtikuu. 07.04.1982. Kari Virtanen: Valokuvia perhosista.

Toukokuu. 05.05.1982. Suomen keväällä kuoriutuvista perhosista.

Perhoshuutokauppa

Kuten edellisessä numerossa mainittiin (s. 99) järjestetään toukokuun kokouksessa perhoshuutokauppa stipendirahaston hyväksi. Lahjoituksia ei ole vielä tullut riittävästi, joten lisää hyviä perhosia tarvittaisiin. Ota siis pikaisesti yhteyttä Henry Holmbergiin (Vainiotie 26, 00700 Helsinki 70, puh. 90-354 981).

Baptrian ilmestymisaikataulu 1982

n:o	ilmestymisaika	aineiston jättöaika
2/82	n. 15.06.	27.04.1982
3/82	n. 15.10.	27.08.1982
4/82	n. 31.12.	10.11.1982

KERÄILYTARVIKKEIDEN VÄLITYS

Hyönteisneulat n:o 00 — 5	100 kpl pussi	8,—
Hyönteisneulat n:o 00 — 5	1000 kpl pussi	73,—
Mikroneulat n:o 010, 015 ja 020	500 kpl pussi	19,—
Etikettineuloja	500 kpl	19,—
Perhosrysiä (malli "Jalas", Ø n. 60 cm)		90,—
tiedustelut suoraan Heikki Attilalle, puh. 90-611 816, osoite: Merimiehenkatu 21 A 19, 00150 HELSINKI 15		
Syöttirysiä (tied. Heikki Attilalle, ks. ed.)		40,—
Lamppuja: elohopealamppu 50 W (ei kuristinta)		45,—
elohopealamppu 125 W (ei kuristinta)		45,—
sekavalolamppu 160 W		45,—
Kellokytkin		118,—
Suurennuslaseja: 10×		25,—
Suomen perhosten luettelo (1977) (ilman kansia)		7,—
Vaihtopisteluetelo, mikrot (1978)		8,—
Vaihtopisteluetelo, makrot (1980)		10,—
Etikettipainos, makrot (1975)		5,—
Lajihakemisto kiertokirjeisiin 1955—1973		10,—
Catal, macrolepidopt. (1962) (muistiinpainos)		1,—
Enumeratio coleopterorum . . . (1979)		25,—
Enumeratio Dipteriorum Fenniae (1980)		25,—
Eripainoksia:		
— Zwei gynandromorphe Exemplare von <i>Lasiocampa quercus</i> L. (Osmo Heikinheimo, 1943)		5,—
— Noteworthy records of Finnish Lepidoptera 1955—1974. I. Hesperioidea, Papilionoidea, Bombycoidea and Geometroidea (E. Suomalainen, J. Kaisila & K. Mikkola, 1980)		10,—
— Lepidoptera of Utsjoki, northernmost Finland; Kevo notes 5/80 (E. Linnaluoto & S. Koponen, 1980)		10,—
— The Solenobiinae species of Finland with the description of a new species (Esko Suomalainen, 1980)		10,—
T-paitoja (valkea, jossa musta Baptria-kuva)		30,—
lasten koot 160 ja 170		
aikuisten koot 48, 50, 52 ja 54		
Perhosaiheinen juliste, värillinen (90 × 120 cm)		10,—

TOIMITUSTAPA

Yllämainittuja tarvikkeita on saatavissa Eläinmuseolla varsinaisten kuukausikokousten edellä ja väliajalla sekä touko- ja syyskuun nuorisosaaston kokouksien edellä. Keräilytarvikkeiden välittäjän osoitteella (ks. II kansisivu) voivat pitkämatkalaiset tilata tarvikkeita postiennakolla toimitettavaksi. Alle 50,— markan lähetyksistä laskutetaan pientoimituslisä (paketeista 5,— ja kirjeistä 3,—). Postitse ei toimiteta tarvikkeita Helsingissä, Espoossa, Vantaalla tai Kauniaisissa asuville (lähettäkää tuttavanne asioimaan kokouksiin). Kesämyyntipäivä **15.06.1982 klo 17—20**

SUOMEN PERHOSET, YÖKKÖSET, 2

- Julkaisija:** Suomen Perhostutkijain Seura
Kustantaja: Otava
Toimittajat: Kauri Mikkola, Ilkka Jalas ja Sakari Nenye (kuvat)
Sisältää: — lajit: *Simyra albovenosa* - *Schranksia costaestrigalis*
— lajinkuvaukset, joissa mm. piirroksia erityistunto-
merkeistä, levinneisyyskartat, yleisyys ja runsaus, elin-
ympäristö, lentoajat, pyyntitavat, kehitysasteet, talveh-
timinen, ravintokasvit
— kuvataulut
— lentoaikataulukot

Hinta seuramme välittämänä 90.-/kpl (kirjakauppahinta 179.-/kpl)

Seuramme välittää kirjaa seuraavilla tavoilla:

Eläinmuseon ala-auilan vaatteiden vartijoiden välityksellä eläinmuseon
aukioloaikoina

kokousten edellä ja väliajoilla

postitse tilausosoitteella: Henry Holmberg, Vainiotie 26,
00700 Helsinki 70

Osaa 1 saatavana hintaan 90.-/kpl (kirjakauppahinta 179.-/kpl)